LATO 2/2013

Biuletyn KSOW

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

BIULETYN KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH

Fot. Barbara Kucharska

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Publikacja opracowana w Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SPIS TREŚCI:

Słowo od Ministra 1

Informacja o przebiegu prac nad Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 2

„Nie tylko miód..." – Rola pszczół w gospodarce i środowisku naturalnym 6

Doradztwo rolnicze w założeniach reformy WPR po 2014 r. 10

Doradztwo w Polsce – opinie, wnioski i rekomendacje 12

Leader Event 2013 17

KSOW na Pomorzu Współpraca podstawą sukcesu 20

Wydarzenia w regionach 24

Wydarzenia zaplanowane przez Sekretariaty Regionalne KSOW

woj. mazowieckie

- 45 „Niedziela Sannicka" (7 lipca w Sannikach)
- XXI Dzień Papryki (4 sierpnia w Potworowie)
- XIV Ogólnopolskie Targi Papryki (18 sierpnia w Przytyku)
- XX Krajowe Dni Ziemniaka (24-25 sierpnia w Płońsku-Poświętnem)
- XX Międzynarodowe Dni z Doradztwem Rolniczym (7-8 września w Siedlcach)
- XV Ogólnopolskie Sympozjum Agroturystyczne (9-11 września w Krzyczkach Szumnych, gm. Nasielsk)
- Mazowieckie Dni Rolnictwa połączone z Jesiennym Jarmarkiem „Od pola do stołu" oraz Dniem Kukurydzy i Buraka (22-23 września, Płońsk-Poświętne)

woj. zachodniopomorskie

- Konkurs fotograficzny pn. „W ryczącej perspektywie"
- II edycja konkursu pn. „Szlakiem pereł architektury wiejskiej województwa zachodniopomorskiego"

woj. opolskie

sierpień 2013:

- Aktywizacja dzieci i młodzieży na obszarach wiejskich – Edukacyjne atrakcje na wakacje – pilotaż

wrzesień 2013:

- IV Śląski Turniej Kulinarny w Opolu
- Regionalna wystawa Zwierząt Hodowlanych
- Dożynki Wojewódzkie 2013
- Konferencja połączona z warsztatami pn. „Dzień Buraka"
- Konferencja połączona z warsztatami pn. „Dzień Kukurydzy"
- Europejskie Targi Innowacji i Przedsiębiorczości na Obszarach Wiejskich

Szanowni Państwo,

trwają prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Na posiedzeniu Kierownictwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 9 kwietnia br. przyjęty został „Wstępny zarys Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020". Przyjęty dokument ukierunkowany został na realizację celów określonych w „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa" oraz celów i priorytetów sformułowanych w dokumentach wspólnotowych odnoszących się do polityki rozwoju obszarów wiejskich. Program stanowić będzie kontynuację i rozwinięcie kierunków wsparcia realizowanych w okresie po przystąpieniu Polski do UE. Celem programu będzie, przede wszystkim, poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Przyjęto, że w ramach PROW 2014-2020 realizowane będą wszystkie z sześciu priorytetów wyznaczonych dla wspólnotowej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

1. *Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.*
2. *Poprawa konkurencyjności wszystkich sektorów rolnictwa i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.*
3. *Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.*
4. *Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa;*
5. *Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym.*
6. *Zwiększenie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.*

Realizacja powyższych priorytetów przyczyni się do podniesienia konkurencyjności sektora rolno-spożywczego oraz modernizacji polskiej wsi. W celu precyzyjnego zdiagnozowania potrzeb wsi, rolnictwa i przetwórstwa oraz wyzwań jakie stoją przed producentami rolnymi, mieszkańcami wsi i przedsiębiorcami w Polsce, program opracowywany jest we współpracy z partnerami gospodarczymi, społecznymi i administracją samorządową. Prowadzone są szerokie konsultacje społeczne w celu precyzyjnego określenia rzeczywistych potrzeb rolników, przetwórców, przedsiębiorstw i mieszkańców obszarów wiejskich. Powyższe działania pozwolą na przygotowanie programu na lata 2014-2020, który zapewni zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich jest również ważnym miejscem wymiany poglądów i informacji o podejmowanych przez Ministerstwo działaniach dotyczących PROW 2014-2020. Na stronach internetowych Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich oraz na łamach Biuletynu KSOW informujemy Państwa na bieżąco o przebiegu prac w tym zakresie. Efekty realizacji PROW 2007-2013 oraz założenia PROW 2014-2020 przedstawiane są również na konferencjach i seminariach organizowanych w ramach bieżącej działalności KSOW.

W drugim, w tym roku numerze Biuletynu KSOW znajdą Państwo między innymi informację o przebiegu prac nad PROW 2014-2020, dwa artykuły o roli doradztwa rolniczego, informację o efektach spotkania Krajowych Sieci Leader oraz ciekawy artykuł o znaczeniu pszczelarstwa dla rolnictwa i środowiska.

Zachęcam Państwa do lektury Biuletynu KSOW i zapoznania się ze wszystkimi interesującymi artykułami problemowymi oraz wydarzeniami z życia Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Stanisław Kalemba

MINISTER ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Informacja o przebiegu prac nad Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 9 kwietnia przyjęło opracowany „Wstępny zarys Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020".

Przyjęte założenia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 ukierunkowane zostały na realizację celów określonych w „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa" oraz celów i priorytetów sformułowanych w dokumentach wspólnotowych odnoszących się do polityki rozwoju obszarów wiejskich.

W ramach PROW 2014-2020 będzie kontynuowana realizacja większości instrumentów wsparcia wdrażanych w latach 2004-2006 i 2007-2013. Program będzie ukierunkowany szczególnie na kwestie związane ze wzmocnieniem konkurencyjności rolnictwa, które jest dziedziną szczególnie istotną z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich, a jednocześnie z racji problemów strukturalnych i wyzwań rozwojowych, wymaga znacznego i odpowiedniego wsparcia.

Skrócony opis Wstępnego Zarysu PROW 2014-2020

W kolejnej perspektywie finansowej, w latach 2014-2020, publiczne wsparcie finansowe adresowane do polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich ukierunkowane będzie na realizację celów określonych w „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa" oraz celów sformułowanych w dokumentach wspólnotowych odnoszących się do polityki rozwoju obszarów wiejskich. Strategia jest jednym z 9 dokumentów o charakterze sektorowym w ramach obowiązującego w Polsce systemu zarządzania rozwojem. Wspólna Polityka Rolna (w tym jej II filar) stwarza możliwość realizacji części celów Strategii.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) stanowić będzie jedno z najważniejszych narzędzi realizacji ww. Strategii. Będzie realizował cel ogólny i te cele szczegółowe, które odpowiadają misji i celom Wspólnej Polityki Rolnej oraz unijnym priorytetom rozwoju obszarów wiejskich.

Celem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 będzie poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

PROW 2014-2020 będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla wspólnotowej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

W projekcie rozporządzenia EFRROW zdefiniowane zostały również tzw. cele szczegółowe (18), którym podporządkowana powinna być realizacja poszczególnych instrumentów wsparcia.

Przegląd priorytetów PROW 2014-2020 oraz przewidywane do realizacji instrumenty wsparcia.

Priorytet 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

Ogólne założenie:

Zapewnienie rolnikom oraz właścicielom lasów wszechstronnego doskonalenia zawodowego i doradztwa, obejmującego zarówno kwestie produkcji, jak i środowiska. Przy wykorzystaniu istniejącego potencjału instytucji naukowych i dydaktycznych oraz doradztwa, wzmacniane będą powiązania między nauką i praktyką w celu opracowywania nowych, innowacyjnych rozwiązań w zakresie rolnictwa, leśnictwa i przetwórstwa oraz wdrażania ich do praktyki gospodarczej.

Przewidywane instrumenty wsparcia:

- Transfer wiedzy i działania informacyjne
- Doradztwo
- Współpraca.

Priorytet 2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.

Ogólne założenie:

Wzmacnianie konkurencyjności polskiego sektora rolnego przez ukierunkowane wsparcie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, także tych o niewystarczającym obecnie poziomie towarowości. Ułatwianie podejmowania działalności rolniczej przez młodych ludzi.

Przewidywane instrumenty wsparcia:

- Modernizacja gospodarstw rolnych
- Restrukturyzacja małych gospodarstw
- Premia dla młodych rolników.

Priorytet 3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.

Ogólne założenie:

Pogłębienie integracji poziomej i pionowej w łańcuchu żywnościowym oraz rozwój rynku produktów wysokojakościowych w celu wsparcia konkurencyjności sektora żywnościowego, wzmocnienia pozycji producentów i ich lepszego powiązania z rynkiem. Stabilizacja potencjału produkcji rolnej i leśnej – wprowadzenie instrumentów umożliwiających zapobieganie i likwidowanie skutków katastrof naturalnych.

Przewidywane instrumenty wsparcia:

- Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych
- Przetwórstwo i marketing produktów rolnych
- Tworzenie grup producentów
- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich – targowiska
- Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich działań zapobiegawczych.

Priorytet 4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.

Ogólne założenie:

Promowanie praktyk rolniczych sprzyjających zachowaniu bioróżnorodności, krajobrazu oraz walorów środowiska naturalnego, w szczególności jakości gleb i wód.

Przewidywane instrumenty wsparcia:

- Działanie rolnośrodowiskowoklimatyczne Rolnictwo ekologiczne
- Płatności dla obszarów Natura 2000
- Płatności dla obszarów ONW
- Scalanie gruntów.

Priorytet 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.

Ogólne założenie:

Inwestycje w przedsiębiorstwach i gospodarstwach, których efektem dodatkowym jest oszczęd-

ność wody, energii, wykorzystanie produktów ubocznych lub odpadowych, wykorzystanie OZE lub produkcja surowców odnawialnych do produkcji energii będą wspierane w ramach działania Inwestycje w środki trwałe (art. 18) realizowanego w ramach priorytetu 2 oraz 3. W efekcie realizowany będzie postulat zmniejszenia presji na środowisko i przeciwdziałania zmianom klimatu. Poprawa bilansu gazów cieplarnianych przez zmniejszenie ich emisji może następować w wyniku realizacji inwestycji wymienionych powyżej oraz zwiększenia sekwestracji dwutlenku węgla w wyniku zalesień i niektórych schematów programu rolnośrodowiskowoklimatycznego.

Przewidywane instrumenty wsparcia:

- Zalesianie i tworzenie terenu zalesionego.

Priorytet 6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Ogólne założenie:

Dalszy rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich przez kontynuację działań na rzecz zatrudnienia i poprawy jakości życia, także przez realizację oddolnych strategii (Leader).

Przewidywane instrumenty wsparcia:

- Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej
- Rozwój przedsiębiorczości
- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich – Odbudowa i poprawa dziedzictwa kulturowego wsi, infrastruktura małej skali
- LEADER.

Konsultacje społeczne

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z art. 5 projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE, ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1083/2006 (rozporządzenie WRS), uruchomiło proces konsultacji społecznych Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zarządzeniem z dnia 8 kwietnia 2013 r. powołał organ opiniodawczo-doradczy, tj. Zespół – Grupę roboczą wspierającą prace nad przygotowaniem programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020. Pracami Grupy kieruje Pani Zofia Szalczyk Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Głównym zadaniem Zespołu – Grupy jest wspieranie ministra w pracach związanych z programowaniem II filara WPR na lata 2014-2020, w szczególności przez włączenie w proces przygotowania programu, na zasadach partnerskich, szerokiego grona interesariuszy. Określony w zarządzeniu skład Zespołu – Grupy roboczej odpowiada zakresowi interesariuszy wskazanemu w uchwale nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu do spraw Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, uwzględniając przedstawicieli ze strony rządowej oraz samorządowej, a także szerokie grono partnerów społecznych działających w obszarze objętym przygotowywanym programem operacyjnym (tj. przedstawiciele organizacji i związków branżowych, związków rolników, przedstawiciele organizacji reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, samorządów lokalnych i regionalnych oraz administracji publicznej).

Zgodnie z ww. zarządzeniem przewodniczący powołał podgrupy, które będą wspomagały pracę Zespołu – Grupy. Przewodniczący określił skład podgrup oraz wskazał ich przewodniczących. W skład podgrup wchodzą członkowie Zespołu – Grupy roboczej oraz inne osoby zaproszone przez przewodniczącego Zespołu – Grupy. Możliwość tworzenia podgrup do spraw opracowania okre-

ślonych zagadnień z zakresu działania Zespołu – Grupy ma na celu zapewnienie efektywnej współpracy ekspertów biorących udział w posiedzeniach Zespołu – Grupy. Wypracowanie stanowiska i opinie poszczególnych podgrup będą prezentowane podczas kolejnych spotkań Zespołu – Grupy.

Powołano 4 podgrupy tematyczne, tj.:

Podgrupa 1: ds. ułatwiania transferu wiedzy w rolnictwie,

Podgrupa 2: ds. poprawy konkurencyjności i zwiększenia rentowności gospodarstw rolnych oraz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego i promowania zarządzania ryzykiem w rolnictwie,

Podgrupa 3: ds. odtwarzania, ochrony i wzmacniania ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa oraz wspierania efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,

Podgrupa 4: ds. zwiększenia włączenia społecznego, ograniczania ubóstwa i promowania rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Prace Zespołu – Grupy oraz podgrup tematycznych będą wiodącym elementem prowadzonych konsultacji. Posiedzenia Grupy roboczej oraz powołanych podgrup tematycznych odbywają się regularnie od połowy kwietnia br. Na spotkaniach szczegółowo omawiane są projekty przepisów UE dotyczących realizacji PROW 2014-2020, propozycje dotyczące sposobu zaprojektowania działań realizujących poszczególne priorytety oraz kierunki i zakres dalszych prac nad przygotowaniem Programu.

Uczestnicy Grupy roboczej i podgrup tematycznych, reprezentujący różne grupy potencjalnych beneficjentów proponują, ze swojej strony, ujęcie w PROW 2014-2020 określonego zakresu wsparcia, istotnego z punktu widzenia interesów organizacji/instytucji, które reprezentują.

Posiedzenia Grupy roboczej i podgrup tematycznych będą odbywać się do zakończenia prac nad nowym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Założenia PROW 2014-2020 zaprezentowane zostały w dniu 17 kwietnia br. Sejmowej Komisji ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W trakcie posiedzenia Komisji Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Stanisław Kalemba przedstawił członkom Komisji wyniki posiedzenia Rady Europejskiej, które odbyło się 7-8 lutego 2013 r. oraz marcowego posiedzenia Rady EU ds. Rolnictwa i Rybołówstwa. Natomiast Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi Zofia Szalczyk, przedstawiła założenia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Tego samego dnia informacja o założeniach nowego programu przedstawiona została także przez Kierownictwo Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich MRiRW, na X posiedzeniu Grupy Roboczej do spraw Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

W dniu 24 kwietnia 2013 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozpoczęło konsultacje społeczne PROW 2014-2020 w trybie on-line. Wstępny zarys Programu został zamieszczony na stronie internetowej MRiRW (www.minrol.gov.pl) oraz na portalu Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (www.ksow.gov.pl). W ramach pierwszego etapu konsultacji społecznych, za pośrednictwem adresu: konsultacje-PROW@minrol.gov.pl można przekazywać uwagi, komentarze i propozycje do zarysu. Konsultacje w trybie on-line będą kontynuowane do zakończenia prac nad Programem.

Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi zależy na tym, aby prowadzona polityka rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich była zgodna z oczekiwaniami rolników i mieszkańców wsi. Dlatego też projekt programu jest i będzie na każdym etapie omawiany i konsultowany także na różnych spotkaniach, posiedzeniach i konferencjach z partnerami społeczno-gospodarczymi, samorządami oraz rolnikami.

Przewiduje się, że prace nad projektem programu zakończą się do końca br. i następnie program zostanie przekazany do akceptacji Komisji Europejskiej.

Opracowano w Departamencie
Rozwoju Obszarów Wiejskich MRiRW

„NIE TYLKO MIÓD…”

Rola pszczół w gospodarce i środowisku naturalnym

Pszczoły są bardzo ważnym ogniwem ziemskiego ekosystemu, istnieją na świecie od milionów lat, dłużej od człowieka. Według słów przypisywanych Einsteinowi, gdy pszczoły wyginą, ludziom pozostanie nie więcej niż cztery lata życia. Owady te są bliskim sprzymierzeńcem człowieka, nie tylko wytwarzają miód, ale przede wszystkim zapylają rośliny. Badania wskazują, że około jedna trzecia spożywanych produktów jest zależna bezpośrednio lub pośrednio od zapylania przez owady. Owady zapylają około 90% gatunków wszystkich roślin i 70% roślin użytkowych na świecie. Bez owadów rośliny nie będą mogły się rozmnażać i wyginą, a ludzie nie będą mieli pożywienia.

Wśród owadów zapylających pszczoły miodne stanowią najważniejszą grupę. Rola pszczół miodnych w procesie zapylania roślin rośnie, ponieważ w obecnym procesie chemizacji rolnictwa i dużego zanieczyszczenia środowiska naturalnego, gwałtownie maleje liczba dzikich owadów zapylających – pszczół samotnic i trzmieli. Pszczoły miodne zdolne są zapylać większość entomofilnych roślin uprawnych, czyli owocujących po zapyleniu przez owady. Pod względem gospodarczym, aspekt zapylania roślin ma największe znaczenie, przewyższające znacznie korzyści pochodzące z dostarczania produktów pszczelich – miodu, pyłku, wosku, propolisu czy mleczka. Według badań przeprowadzonych w UE, działalność pszczół miodnych jako zapylaczy 30 najważniejszych upraw entomofilnych przynosi wartość dla gospodarki rzędu 4,3 mld euro rocznie. W Polsce z zapylania przez pszczoły korzysta ok. 50 gatunków roślin polowych, 15 gatunków drzew i krzewów owocowych, ok. 60 gatunków warzyw i ponad 60 gatunków roślin leczniczych.

Zapylanie przez pszczoły odgrywa bardzo ważną rolę w utrzymaniu zrównoważonego i dochodowego rolnictwa przyjaznego dla środowiska naturalnego, zapewnia równowagę między gatunkami

FOT. ANDRZEJ GRZEGORCZYK

rodzimymi i nowo wprowadzonymi do ekosystemu, kontroluje erozję gruntów. Odpowiednie napszczelenie, czyli liczba rodzin pszczelich w danym rejonie, jest również warunkiem zachowania bioróżnorodności w naturze. Pszczoły sprzyjają także wzrostowi plonów roślin. Obecność rodzin pszczelich przy plantacjach rzepaku powoduje zwiększenie plonowania o ok. 30%, a przy plantacjach słonecznika nawet o 45%, co przekłada się na zysk dla rolników. W przypadku upraw sadowniczych, dobre zapylenie przez owady jest jedynym zabiegiem umożliwiającym wzrost plonu. Ule z rodzinami pszczelimi można przewozić do kwitnących upraw nawet na duże odległości, zapewniając w ten sposób zapylenie dużych plantacji. Pszczoła miodna jest również bardzo czułym wskaźnikiem stopnia zanieczyszcze-

nia środowiska, ma zdolność oczyszczania skażonego nektaru podczas przerobu go na miód.

UE nie jest samowystarczalna w zakresie podaży miodu, produkuje go rocznie ok. 220 tys. ton, a sprowadza z krajów trzecich ok. 140 tys. ton, co stanowi ok. 40% spożycia. Głównymi dostawcami miodu do UE są Chiny i Argentyna. Polska również importuje coraz większe ilości miodu, kilkanaście tysięcy ton rocznie. W 2012 r. sprowadzono do kraju 14,2 tys. ton miodu – o 3% więcej niż rok wcześniej i aż o 55% więcej niż w 2010 r. Głównymi dostawcami miodu do Polski w 2012 r. były Chiny (6,9 tys. ton), Ukraina (4,2 tys. ton) i Bułgaria (1,1 tys. ton). Saldo w polskim handlu zagranicznym miodem jest ujemne i w ubiegłym roku wyniosło minus 11,7 mln euro (-7,8 tys. ton). Eksport wykazuje tendencję rosnącą – w 2012 r. sięgnął 6,4 tys. ton i był o 37% wyższy niż w 2011 r. Średnia produkcja miodu w Polsce w ciągu ostatnich dziesięciu lat to 15 tys. ton rocznie. Wyjątkowo niekorzystny ze względu na warunki pogodowe był 2010 r., gdy wyprodukowano jedynie 12,5 tys. ton miodu. W 2012 r. produkcja wyniosła 17,2 tys. ton, spadając wobec 2011 r. o 25%. Spożycie miodu przez przeciętnego Polaka jest stosunkowo niskie i wynosi ok. 60 dkg rocznie, podczas gdy np. Niemcy spożywają go ok. 2 kg.

Przyczyny masowego wymierania pszczół

Już od kilku lat na całym świecie obserwuje się zanikanie i wymieranie całych populacji pszczół. W ciągu ostatniej dekady wyginęły miliony z nich. Naukowcy od wielu lat starają się dociec przyczyn tego niepokojącego zjawiska, które zagraża produkcji żywności i stabilności środowiska naturalnego. Masowe wymieranie rojów pszczelich powoduje ogromne straty, zarówno w pszczelarstwie, rolnictwie, jak i w środowisku. Zmniejsza się nie tylko podaż miodu i innych produktów pszczelarskich, lecz przede wszystkim spada zapylanie roślin uprawnych. W USA populacja pszczół miodnych zmniejszyła się o jedną trzecią, w Chinach są rejony, gdzie pszczoły zniknęły całkowicie. W Państwie Środka doszło już nawet do tego, że z powodu niedostatecznej liczby pszczół, rośliny zapylają ludzie. Aby jednak zastąpić pracę jednej pszczoły, trzeba zatrudnić około tysiąca osób. Jedynym zdrowym gatunkiem pszczół na świecie są obecnie pszczoły afrykańskie, zwane pszczołami zabójcami. Są one bardzo niebezpieczne dla człowieka, agresywne, gdy chronią swoje gniazda, ale zarazem na tyle silne, by bronić się przed chorobami.

Problem masowej śmiertelności pszczół dotyka również Polskę. Do niedawna straty rodzin pszczelich w Polsce miały miejsce najczęściej w okresie zimowania i nie przekraczały kilku procent. W ostatnich latach zjawisko masowych upadków nasiliło się na skutek m.in. zatruć pestycydami, czy też chorób w pasiekach. Występuje ono najczęściej jesienią i sięga kilkunastu procent ogólnej liczby rodzin pszczelich rocznie. W 2013 r. z powodu długiej zimy oraz chorób w Polsce wyginęło znacznie więcej pszczół niż w latach poprzednich, straty sięgnęły około 20%. Przyjmuje się, że w Polsce dla efektywnego zapylania upraw całkowita liczba rodzin pszczelich powinna wynosić 1,5-2 mln. Najwięcej rodzin pszczelich odnotowano w Polsce w 1985 r. – 2,6 mln, ale od tego czasu ich liczba znacznie zmalała. W 2012 r. w Polsce było 1,28 mln rodzin pszczelich, o 2,7% więcej niż w 2011 r.

Pomimo wieloletnich badań, nie stwierdzono jednoznacznej przyczyny zjawiska masowego wymierania rodzin pszczelich, uznano raczej, że jest ono skutkiem łącznego oddziaływania kilku czynników. W maju br. Amerykański Departament Rolnictwa USA (USDA) wraz z Agencją Ochrony Środowiska (EPA) opublikowały sprawozdanie naukowe na temat zdrowia pszczół miodnych. W raporcie tym stwierdza się, że istnieje wiele czynników przyczyniających się do pogarszania się stanu zdrowia pszczół. Należą do nich: pasożyty, choroby bakteryjne i wirusowe, czynniki genetyczne, niedożywienie pszczół i niewłaściwe stosowanie pestycydów. Za główny czynnik strat w koloniach pszczelich w Stanach Zjednoczonych i innych krajach uważa się pasożytnicze roztocze *Varroa destructor,* odporne na środki zwalczania roztoczy, powodujące groźną chorobę pszczół – warrozę. W USA rozpoznano również nowe gatunki wirusów, które przyczyniają się do masowego wymierania pszczół. Amerykańskie kolonie pszczół potrzebują także większej różnorodności genetycznej. Zmienność genetyczna przyczynia się do poprawy zjawiska

termoregulacji u pszczół, ich odporności na choroby oraz wydajności.

Brytyjscy naukowcy z Uniwersytetu z Reading stwierdzili natomiast, że główną przyczyną spadku liczby rodzin pszczelich jest intensyfikacja i chemizacja rolnictwa przemysłowego, rosnąca tendencja do prowadzenia upraw monokulturowych oraz rozwój urbanizacji. Pogorszenie kondycji rodzin pszczelich mogą powodować również czynniki środowiskowe – utrata naturalnych siedlisk i źródeł pożywienia pszczół (pożytków), zanieczyszczenie środowiska naturalnego, zmiany klimatyczne, przepracowanie się pszczół, niestosowanie lub nieodpowiednie stosowanie leków weterynaryjnych, a także sposób prowadzenia pasiek.

Działania Unii Europejskiej dla ochrony pszczół

Władze Unii Europejskiej doceniają znaczenie pszczół dla człowieka i środowiska naturalnego. W 2010 r. Komisja Europejska przyjęła kompleksową strategię w sprawie zdrowia pszczół miodnych, która ma zapobiec zmniejszeniu się populacji tych owadów w Europie. Od tego czasu Komisja podjęła wiele działań, mających na celu ochronę pszczół. Należą do nich m.in. wyznaczenie unijnego laboratorium referencyjnego ds. zdrowia pszczół, zwiększenie współfinansowania UE dla krajowych programów dla pszczelarstwa, współfinansowanie badań naukowych w 17 państwach członkowskich (w tym w Polsce), dotyczących przyczyn śmiertelności pszczół miodnych, a także realizacja programów naukowych, jak BeeDoc i STEP, analizujących różne czynniki wpływające na ginięcie rodzin pszczelich.

Krajowe programy dla pszczelarstwa umożliwiają częściową rekompensatę utraty rojów pszczelich w UE. Programy obejmują m.in. zwalczanie choroby pasożytniczej pszczół – warrozy, racjonalizację sezonowego przenoszenia uli, wsparcie dla laboratoriów, zasiedlanie uli, programy naukowo-badawcze i wsparcie techniczne. Celem tych działań jest wyrównanie strat, poprawa systemu informacji, zapewnienie przejrzystości rynku oraz poprawa kontroli jakości. W 2012 r. wkład UE w krajowe programy dla pszczelarstwa wyniósł 32 mln euro, a w projekcie budżetu na 2013 r. zarezerwowano na ten cel 30 mln euro. Krajowy program dla pszczelarstwa w Polsce realizowany jest w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007-2013. Jego finansowanie wynosi 5,030 mln euro rocznie, w tym wkład unijny – 2,515 mln euro rocznie. W 2012 r. Komisja Europejska przeznaczyła na badania naukowe dotyczące przyczyn śmiertelności pszczół miodnych 3,3 mln euro. Badania są współfinansowane ze środków unijnych w wysokości 70% kosztów kwalifikowanych. Maksymalna kwota finansowania dla Polski wynosi 254 108 euro. Celem projektów jest zebranie wiarygodnych i porównywalnych danych dotyczących masowego ginięcia rojów pszczelich w UE. Badania miały być realizowane od 1 kwietnia 2012 r. do 30 czerwca 2013 r., jednak niedawno podjęto decyzję o ich przedłużeniu do 30 września 2013 r.

Komisja Europejska musi również okresowo dokonywać przeglądu zezwoleń na stosowanie pestycydów. W 2011 r. uznała toksyczność tych substancji, lecz zezwoliła na dalsze ich stosowanie w dopuszczalnych dawkach. Zgodnie z unijnym prawodawstwem z zakresu środków ochrony roślin i ich stosowania na terenie UE, ochrona zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska ma mieć pierwszeństwo nad poprawą poziomu produkcji rolniczej. Do stworzenia zagrożenia dla pszczół miodnych wystarczy, że środek uznany za bezpieczny i dopuszczony do obrotu, zostanie przez rolnika zastosowany w sposób niezgodny z przeznaczeniem lub w niewłaściwy sposób. Działania podejmowane przez Komisję uwzględniają m.in. unijną zasadę ostrożności. Zasada ta przyjmowana jest w szczególnych okolicznościach, gdy po dokonaniu oceny dostępnych informacji, stwierdzono niebezpieczeństwo zaistnienia skutków szkodliwych dla zdrowia, ale nadal brak jest pewności naukowej. W oczekiwaniu na dalsze informacje naukowe, umożliwiające bardziej wszechstronną ocenę ryzyka, mogą zostać przyjęte tymczasowe środki zarządzania ryzykiem konieczne do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony zdrowia określonego w UE.

24 maja 2013 r. Komisja Europejska podjęła ostateczną decyzję o tymczasowym wprowadzeniu ograniczeń stosowania w rolnictwie trzech pestycydów z grupy neonikotynoidów, które zidentyfikowano jako

najbardziej szkodliwe dla pszczół miodnych. Decyzja dotyczy klotianidyny, imidakloprydu oraz tiametoksamu – pestycydów wykorzystywanych w ochronie roślin uprawnych, służących do zaprawiania nasion i oprysków roślin. Dozwolone zastosowania, dostępne tylko dla profesjonalnych użytkowników, mają dotyczyć upraw nieatrakcyjnych dla pszczół i innych owadów zapylających oraz zbóż ozimych. Wyjątki będą ograniczone do roślin przyciągających pszczoły i inne owady zapylające w uprawach szklarniowych, a na polach tylko po okresie kwitnienia.

Na obecną decyzję Komisji wpłynęły opinie naukowe Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) z 16 stycznia 2013 r., dotyczące oceny zagrożenia dla zdrowia pszczół ze strony powyższych neonikotynoidów. Opinie zostały opracowane na zlecenie Komisji Europejskiej w ramach przeglądu zatwierdzeń substancji aktywnych w świetle wyników najnowszych badań naukowych i monitoringu. Naukowcy stwierdzili, że wymienione pestycydy stwarzają wiele zagrożeń dla pszczół miodnych. EFSA zwrócił szczególną uwagę na wpływ stosowania tych substancji na przeżywalność i rozwój rodzin pszczelich, rozwój larw i zachowanie pszczół oraz na ryzyko stosowania niewielkich, subletalnych dawek badanych substancji. Neonikotynoidy obniżają odporność pszczół na różne choroby, upośledzają ich pamięć i orientację, utrudniając powrót do ula, a także powodują trudności z utrzymaniem odpowiedniej temperatury w gnieździe. EFSA stwierdził również, że wcześniejsze badania stwierdzające bezpieczeństwo stosowania wymienionych pestycydów były obarczone wadami. EFSA nie mógł jednak dokończyć oceny niektórych zatwierdzonych zastosowań neonikotynoidów ze względu na „luki w dostępnych danych".

Ograniczenia stosowania neonikotynoidów, zatwierdzone przez Komisję, wejdą w życie w UE z dniem 1 grudnia 2013 r. Zostaną one wprowadzone pomimo braku jednomyślności państw członkowskich. Podczas głosowania na posiedzeniu Komitetu Odwoławczego w dn. 29 kwietnia br. nie uzyskano bowiem tzw. kwalifikowalnej większości głosów. Piętnaście państw członkowskich UE, w tym Niemcy, Francja i Polska, poparło wniosek Komisji. Osiem państw (m.in. Wielka Brytania i Włochy) głosowało przeciw, a cztery kraje wstrzymały się od głosu. Było to już drugie głosowanie w tej sprawie, podczas poprzedniego (15 marca 2013 r.), również nie zgromadzono większości kwalifikowalnej.

Państwa członkowskie muszą do 30 września 2013 r. cofnąć lub zmienić obowiązujące pozwolenia tak, aby dostosować się do ograniczeń wprowadzonych przez UE. Mogą one dopuścić wykorzystywanie istniejących zapasów pestycydów najpóźniej do 30 listopada 2013 r. Krajowe organy będą odpowiedzialne za prawidłowe stosowanie ograniczeń. Komisja ma w ciągu dwóch lat przeanalizować skutki wprowadzonych ograniczeń, biorąc pod uwagę aktualną wiedzę naukową i postęp techniczny.

Konieczne zmiany w świadomości

Podczas jubileuszowej 10. edycji festiwalu filmów dokumentalnych na świecie PLANETE+ DOC FILM FESTIWAL, który odbył się w Warszawie w maju br., wyemitowany został film szwajcarskiego reżysera Markusa Imhoofa pt. „Więcej niż miód" (ang. *More than Honey*). Reżyser, który prywatnie jest wnukiem pszczelarza, opowiada o poważnym kryzysie, jaki dotyka obecnie populację pszczół. Jego film opowiada o pszczołach, ich znaczeniu dla ludzi i dla ziemskiego ekosystemu. Dzięki wykorzystaniu najnowszej technologii, widzowie podróżują do wnętrza ula, poznają życie, zachowanie i pracę pszczół. Film został nakręcony w kilku regionach świata – w Kalifornii, Szwajcarii, Chinach i Australii. Widzowie poznają pszczelarzy, naukowców i rolników, pasjonujących się pszczołami i zgłębiających tajemnicę ich wymierania. Markus Imhoff chciał uświadomić ludziom dramat sytuacji, pokazując jej szerszy kontekst, jakim jest pęd wywołany przez rosnącą piramidę globalnej gospodarki, gdy pszczoły traktowane są jak maszyny do pracy. Pozytywnym przesłaniem są jednak podejmowane starania, mające na celu zapobiec dalszej zagładzie pszczół. Działalność polityków, organizacji społecznych, ekologicznych, hodowców pszczół ma szansę zmienić sposób myślenia i dotrzeć do ludzkiej świadomości.

Ewa Siemieńska
FAMMU/FAPA

Doradztwo rolnicze w założeniach reformy WPR po 2014 r.

Zmieniające się wyzwania, przed którymi stoi Wspólna Polityka Rolna wymagają zmiany akcentów w zakresie interwencji oraz alokacji wsparcia w okresie 2014-2020. Efektywna realizacja nowych, przekrojowych celów polityki rozwoju obszarów wiejskich (poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich) wymaga zmiany podejścia do zagadnienia edukacji rolniczej.

Nauka, edukacja i doradztwo rolnicze są bardzo ważnymi czynnikami rozwoju rolnictwa, wspierają aktywizację społeczno-gospodarczą obszarów wiejskich, w tym także rozwój przedsiębiorczości na tych obszarach. Informacje dostarczane rolnikom muszą wykraczać poza tradycyjny zakres doradztwa, obejmujący technologiczne i ekonomiczne zagadnienia związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Współczesny model doradztwa rolniczego opiera się na stworzeniu systemu umożliwiającego zdobycie i pogłębianie informacji dotyczących zagadnień ekonomiki produkcji rolniczej, najnowszych technik i technologii produkcji pozwalających na osiągnięcie wysokich standardów jakościowych, zarządzania gospodarstwem, standardów środowiskowych.

Taki nowoczesny model przyjęty został w przepisach rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej. Przepisy obligowały państwa członkowskie do utworzenia od 1 stycznia 2007 r. Systemu Doradztwa Rolniczego (FAS – *Farm Advisory System*). Zgodnie z tymi przepisami celem nadrzędnym jest pomoc doradcza rolnikom w dostosowywaniu gospodarstw do nowych wymogów i pomoc w zarządzaniu gospodarstwem w zmieniających się warunkach funkcjonowania. Obowiązujące od 2009 r. rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 utrzymało względem krajów członkowskich nakaz tworzenia jednostek doradztwa rolniczego, wskazując na dodatkowy zakres usług doradczych, wynikający z wdrażania wymogów wzajemnej zgodności.

Polska ma kilkudziesięcioletnie tradycje w zakresie doradztwa rolniczego, sięgające połowy lat 70. XX w., gdy ustawodawca zinstytucjonalizował polski system doradztwa, wyodrębniając wojewódzkie ośrodki postępu rolniczego i skupiając w jednym organie rozproszone dotąd zadania. Dalszy rozwój systemu doradztwa rolniczego w Polsce wiązać trzeba z przystąpieniem Polski do UE i przyjęciem 22 października 2004 r. ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, w której przyjęto rozwiązania organizacyjne dot. rozbudowanej, dwuszczeblowej struktury doradztwa z ośrodkiem centralnym – Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (wraz z jego trzema oddziałami) oraz 16 ośrodkami wojewódzkimi. W tym pierwszym okresie funkcjonowania największą rolę odegrało doradztwo w zakresie informacji o dostępnych formach pomocy finansowanej ze środków UE, co przyczyniło się do upowszechnienia wiedzy o nich i wdrożenia pomocy. Ten krótki, niespełna dziesięcioletni, okres przyniósł dwie zasadnicze, modelowe zmiany. Pierwsza zmiana, z 2007 r., wynikała z przyjęcia ustawy o rozwoju obsza-

rów wiejskich, która dopuściła możliwość przekazania zadań w tym zakresie innym podmiotom niż jednostki doradztwa, m.in. izbom rolniczym i prywatnym akredytowanym podmiotom doradczym. Druga zmiana, z 2009 r., wynikała ze zmian w zakresie organizacji i podziału zadań administracji publicznej w województwie, kiedy ośrodki doradztwa przeszły pod nadzór organów samorządu terytorialnego województw i stały się samorządowymi osobami prawnymi.

Nowy okres programowania WPR staje się okazją do wzmocnienia roli doradztwa rolniczego w zakresie upowszechniania wiedzy i stymulowania innowacyjności produkcji. Projektowane rozwiązania prawne w omawianym zakresie ujęte zostały w Pakiecie Legislacyjnym WPR 2020 – tytuł III System Doradztwa Rolniczego (art. 12-15) projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej (KOM 628). Samo umiejscowienie tematyki doradztwa w rozporządzeniu horyzontalnym oceniane jest jako podkreślenie wagi i znaczenia tego zagadnienia. Ponadto, do kwestii doradztwa odnosi się pierwszy z sześciu zasadniczych priorytetów Unii w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Zgodnie z treścią art. 5 projektowanego rozporządzenia w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich (KOM 627), osiągnięcie wyznaczonych celów WPR będzie możliwe przez m.in. ułatwianie transferu wiedzy i innowacji, promowanie dokształcania i szkolenia zawodowego.

Z tego też względu zakres zadań doradztwa został rozszerzony i wykracza poza dotychczasowe wymagania związane z wdrożeniem systemu płatności bezpośrednich, czy spełnieniem wymogów wzajemnej zgodności. W nowym okresie programowania usługi doradcze świadczone przez jednostki doradztwa dotyczyć mają wszystkich instrumentów wdrażanych w ramach WPR. Znaczące zmiany dotyczą także zasad organizacyjno-funkcjonalnych jednostek doradztwa oraz przedmiotowego zakresu ich działania. Każde z państw członkowskich będzie mogło powołać dowolną liczbę organów, mających status zarówno publiczno-, jak i prywatnoprawny. System doradztwa ma obejmować zarządzanie gruntami i gospodarstwem, ponadto przepisy rozporządzenia określają minimalny zakres przedmiotowy doradztwa rolniczego, który ma obejmować: 1) wymogi wzajemnej zgodności – podstawowe wymogi w zakresie zarządzania i utrzymania gruntów w dobrej kulturze rolnej; 2) dostosowanie działalności rolniczej do zmian klimatu i środowiska; 3) wymogi związane z łagodzeniem zmian klimatu oraz odpowiednie działania dostosowawcze, przeciwdziałanie spadkowi różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, ochrona wód, działania w zakresie zwalczania chorób zwierząt i roślin; 4) zrównoważony rozwój działalności małych gospodarstw rolnych, możliwości podejmowania działalności innowacyjnej.

Przedstawiony katalog wskazuje na szczególne zaakcentowanie dwóch zagadnień tematycznych w odniesieniu do doradztwa: kwestii proekologicznych i upowszechniania innowacyjności w rolnictwie.

W nowym okresie programowania poważnie zyska na znaczeniu prowadzenie doradztwa rolniczego w zakresie wymogów proekologicznych, z uwagi na zazielenienie I filara, nowe działania proekologiczne w II filarze, a zwłaszcza przez położenie szczególnego nacisku na wymogi wzajemnej zgodności (cross compliance). Spełnienie wymogów *cross compliance* traktowane będzie jako nadrzędne względem pozostałych wymagań warunkujących uczestniczenie w systemie wsparcia finansowego. Zachowanie wymogów ekologicznych stanie się także elementem stałego monitoringu, kontroli i oceny działań gospodarczych podejmowanych przez rolników.

Drugim zakresem zadań doradztwa będzie upowszechnianie innowacyjności w rolnictwie w ramach Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego (EPI), które określono w strategii UE „Europa 2020". Jej celem jest przyspieszenie tempa innowacyjnych rozwiązań przeciwdziałających negatywnym skutkom tzw. globalnych wyzwań społecznych (takich jak: zmiany klimatyczne, zmiany demograficzne, niedobór surowców) poprzez ograniczenie fragmentacji działań i mobilizację podmiotów w całym cyklu innowacyjnym. W tym celu konieczne będzie stworzenie transferu wiedzy między najnowszymi badaniami, najlepszymi dostępnymi technologiami a producentami rolnymi.

Konieczność dostosowania instytucji doradztwa rolniczego w Polsce do zmieniających się priorytetów i zadań Wspólnej Polityki Rolnej wymagać będzie zmian modelowych, organizacyjno-prawnych oraz profesjonalnego przygotowania doradców.

Monika A. Król
SEAPR /FAPA

Doradztwo w Polsce – opinie, wnioski i rekomendacje

Doradztwo jest jednym z istotnych instrumentów wspierania przemian zachodzących na obszarach wiejskich w Polsce. Poprzez programy doradcze skierowane do rolników i mieszkańców wsi, oferowana jest m.in. pomoc przy planowaniu, uruchamianiu przedsięwzięć oraz korzystaniu z funduszy pomocowych.

W dniach 18-20 marca br. w Krakowie odbyła się konferencja pt. „Publiczne doradztwo rolnicze wobec wyzwań przyszłości i oczekiwań mieszkańców wsi". Konferencję przygotowało Centrum Doradztwo Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie razem z Uniwersytetem Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie w ramach Planu Działania Sekretariatu Centralnego KSOW na lata 2011-2012. Konferencję poprzedziły analizy i badania ankietowe dotyczące przyszłości publicznego doradztwa w Polsce, w kontekście realizacji WPR, przeprowadzone przez Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN i wspomniany wyżej ośrodek akademicki. Podczas konferencji kompleksowo przedstawiono problematykę dostosowania doradztwa do wyzwań związanych z wdrażaniem polityki rolnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz zaprezentowano wcześniejsze wyniki badań. Poniżej prezentujemy kilka opinii, które zostały zebrane w trakcie badań ankietowych i wywiadów wśród przedstawicieli dwóch grup: osób związanych z doradztwem (kadry kierowniczej ODR i pracowników) oraz przedstawicieli urzędów marszałkowskich. Dotyczą one głów-

ŹRÓDŁO: .CDR O/KRAKÓW

nie kwestii usytuowania organizacyjnego ośrodków doradztwa rolniczego i ich finansowania, a także organizacji zarządzania i szans oraz zagrożeń dla rozwoju w przyszłości. Badania skupiły się także na poznaniu potrzeb i oczekiwań beneficjentów usług doradczych – rolników i mikroprzedsiębiorców – ich wyniki przedstawiamy w dalszej kolejności.

Przyszłość doradztwa rolniczego w opinii kadry kierowniczej ODR i doradców

Jeszcze do niedawna wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego w Polsce pod względem organizacyjnym podlegały sejmikom wojewódzkim. [przyp. red. 11 maja 2013 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, i obecnie WODR podlegają zarządowi województwa]. Środki na funkcjonowanie ODR przekazywane są natomiast z budżetu państwa za pośrednictwem urzędów wojewódzkich. Większość respondentów krytycznie odniosła się do problemu „dwuwładzy", jeśli chodzi o podległość organizacyjną i finansową ODR.

W objętej badaniami sondażowymi grupie 520 doradców terenowych i specjalistów WODR, ok. 93% odpowiadających jest zdania, że jednostki doradztwa rolniczego należałoby podporządkować MRiRW. Z badań wynika również, że prawie wszyscy dyrektorzy WODR (15), widzą potrzebę posiadania jednej centralnej jednostki koordynującej działalność doradztwa rolniczego w kraju. Jeśli chodzi o współpracę ze społecznymi radami doradztwa rolniczego, to wszyscy dyrektorzy WODR ocenili ją pozytywnie. Jednak tylko siedmiu z nich widzi konieczność funkcjonowania takich rad w przyszłości, a czterech w ogóle nie widzi takiej potrzeby.

Ankietowani uważają, że doradztwo rolnicze ma podstawowe znaczenie dla wspierania rolników korzystających z instrumentów WPR, w tym we wdrażaniu programów rolnośrodowiskowych w gospodarstwach, przy czym podkreślają potrzebę ciągłego rozwijania oferty doradczej w tym zakresie. Zwracają oni również uwagę na konieczność stałego monitorowania potrzeb doradczych rolników oraz innych klientów doradztwa i stosowne do potrzeb aktualizowanie oferty doradczej. W związku z tym uważają, że dla utrzymania efektywnego i skutecznego doradztwa rolniczego niezbędne jest – w sytuacji obserwowanej redukcji zatrudnienia pracowników merytorycznych – uwzględnienie wyłącznie wysokiego poziomu kwalifikacji doradczych, profesjonalizmu i wiedzy fachowej w doborze kadry doradczej, zwłaszcza zarządzającej. Natomiast dla usprawnienia prowadzenia działalności doradczej, w szczególności procesu komunikowania się doradców rolników z wykorzystaniem wsparcia informatycznego, nieodzowne jest poszerzenie oferty szkoleniowej o stosowne szkolenia i kursy służące aktualizowaniu oraz zwiększaniu kompetencji informatycznych rolników. Ponadto istnieje konieczność rozszerzenia oferty szkoleniowej ośrodków doradztwa o tematykę związaną z rachunkowością rolną ze względu na zapotrzebowanie ze strony rolników na wiedzę z tego zakresu.

Przyszłość doradztwa w opinii przedstawicieli urzędów marszałkowskich

Zdaniem przedstawicieli samorządu wojewódzkiego, funkcjonowanie doradztwa rolniczego w strukturze samorządu województw ma dobre i złe strony. Zastrzeżenia dotyczyły m.in. wydłużenia czasu podejmowania decyzji w sprawach ważnych dla WODR. Obecna zmiana struktury zarządzania i podległość pod zarząd województwa usprawni, według respondentów, działalność ODR. Takie rozwiązanie powinno zostać utrzymane w przyszłości, z uwagi na regionalizację polityki wobec obszarów wiejskich i lepsze dopasowanie zadań doradczych do realizacji tej polityki. Respondenci dopuszczają przy tym możliwość stworzenia pewnego rodzaju jednostki centralnej, ale o uprawnieniach doradczo-szkoleniowych, a nie nakazowych. Zadaniem takiej

jednostki byłby transfer informacji oraz szkolenie kadr, a realizowany przez nią program musiałby uwzględniać rozwój regionalny.

Zdecydowana większość respondentów uznała, że aktualna struktura zarządzania WODR jest dobra. Wskazując na optymalną dwustopniową strukturę, uznano, że zejście z doradztwem do poziomu gminy byłoby niekorzystnym rozwiązaniem. Ograniczona liczba podmiotów doradczych sprawia również, że poziom administracyjny jest mniej rozbudowany, co można wykorzystać, zwiększając liczbę pracowników merytorycznych.

Przedstawiciele urzędów marszałkowskich wysoko ocenili kadrę doradczą. Uważają oni jednak przy tym, że w dynamicznie zmieniającym się środowisku wiejskim, niezbędne jest stałe zwiększanie kompetencji i uzupełnianie wiedzy w kierunku rozszerzania oferty doradczej wobec wyzwań nowej perspektywy finansowej 2014-2020, np. o świadczenie usług dla mikroprzedsiębiorstw oraz MŚP. Zbliżoną liczbę wskazań otrzymała też ekologia i zarządzanie gospodarstwem rolnym. Kilka osób wskazało na nowe technologie informatyczne, kształcenie związane z realizacją PROW 2014-2020 oraz marketing, technologię i mechanizmy funkcjonowania WPR.

Jeśli chodzi o słabe strony doradztwa rolniczego, to ankietowani najczęściej wskazywali strukturę finansowania, niewystarczające wyposażenie w sprzęt elektroniczny, tradycjonalizm w metodyce doradztwa i „skostniałą" strukturę organizacyjną.

Pytani o szanse rozwoju doradztwa rolniczego w Polsce, badani upatrują ich w WPR i środkach na jej realizację, PROW 2014-2020, wykorzystaniu środków z innych programów, dążeniach rolników do rozwoju gospodarstw, rosnącym zapotrzebowaniu na produkty wysokiej jakości, doradztwie prywatnym jako pozytywnej konkurencji, dobrej pozycji WODR na rynku usług. Natomiast do zagrożeń respondenci zaliczyli m.in. doradcze firmy prywatne (prezentujące elastyczność w rozwiązywaniu problemów), brak systematycznej i konkretnej polityki rolnej RP, przerzucanie doradztwa do różnych struktur, niedobory finansowe, kryzys ekonomiczny w UE, brak monitoringu konkurencji i zmniejszanie się liczby odbiorców usług WODR.

Potrzeby i oczekiwania rolników

Jak wynika z badań, rolnicy oczekują od doradztwa publicznego przede wszystkim rzetelnej, szybkiej i kompleksowej informacji. W następnej kolejności wskazują na pomoc techniczną przy wypełnianiu wniosków o dopłaty obszarowe oraz pomoc w spełnianiu innych wymogów biurokratycznych związanych z realizacją WPR. W dalszej kolejności oczekują informacji o nowoczesnych technikach i technologiach produkcji rolniczej oraz podstawowego doradztwa prawnego z zakresu przedsiębiorczości, rachunkowości i doradztwa finansowego, a także pomocy w wyborze indywidualnego kierunku rozwoju gospodarstwa. Głównymi tematami, które rolnicy chcieliby omówić z doradcami, są zagadnienia z zakresu nawożenia i ochrony roślin oraz kwestie związane z rachunkowością rolniczą. Dla właścicieli mniejszych gospodarstw ważnymi tematami są: technologia produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz działalność pozarolnicza, np. agroturystyczna. Podstawowego doradztwa oczekują w formie nieodpłatnej. Są także skłonni do korzystania z częściowo odpłatnego doradztwa, o ile ma ono bezpośredni związek ze wzrostem dochodów w ich gospodarstwach. Przeprowadzone badania wykazały także, że właściciele największych gospodarstw są wysoce zainteresowani usługami doradczymi i najczęściej korzystali z usług ośrodków doradztwa rolniczego.

Wnioski i rekomendacje wynikające z konferencji

W toku dyskusji podczas konferencji i w ramach zespołów tematycznych wypracowane zostały wnioski i rekomendacje, które razem z referatami i komunikatami prezentującymi oceny środowisk naukowych i przedstawicieli praktyki, stały się podstawą poniższego zestawienia:

1. W sytuacji, gdy doradztwo publiczne jest finansowane z budżetu państwa, a polityka rolna jest scentralizowana, system publicznego doradztwa rolniczego powinien być niezależny od administracji samorządowej i podlegać Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako jednostce nadrzędnej, koordynującej jego cele i zadania. Jako pozytywne aspekty takiego rozwiązania można wskazać:

- większą stabilność wsparcia finansowego i realne ograniczenie pokusy zmniejszania środków dla podległych jednostek;
- łatwiejszy transfer do podległych jednostek wiedzy i informacji związanych z WPR, jak również wynikających ze „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020";
- możliwości łatwiejszego nawiązywania współpracy z instytucjami ze sfery badań i rozwoju podległych Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz transferu wiedzy, informacji i innowacyjnych technologii;
- łatwiejszą komunikację między poszczególnymi ogniwami systemu doradztwa rolniczego;
- możliwości zapewnienia większej skuteczności systemu doskonalenia zawodowego w skali całego kraju;
- możliwości zapewnienia ujednoliconego standardu świadczonych usług doradczych w skali całego kraju;
- łatwiejsze nawiązywanie współpracy i wymiany doświadczeń z instytucjami doradztwa funkcjonującymi w innych państwach unijnych.

2. Jednostką koordynującą wdrażanie zintegrowanego systemu transferu i implementacji wiedzy do praktyki rolniczej powinno stać się Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

3. Publiczne instytucje doradztwa rolniczego muszą podjąć szersze działania w celu przygotowania doradców do funkcjonowania w warunkach konkurencyjnego i wymagającego rynku usług doradczych oraz przygotowania samej instytucji do efektywnej realizacji nowych zadań i podejmowania nowych wyzwań. Konieczne jest wypracowanie rozwiązań systemowych, m.in. w zakresie obowiązku upowszechniania wyników badań i przygotowania rekomendacji dla praktyki, wraz z zapewnieniem odpowiedniego finansowania. Wymaga to porozumienia na szczeblu rządowym (między MRiRW a Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego) oraz wypracowania prawnych regulacji dotyczących parametrycznej oceny pracowników naukowych za współpracę z praktyką.

4. Uwzględniając istniejące uwarunkowania udziału nauki i doradztwa w procesach innowacyjnych w rolnictwie, przemyśle spożywczym i na obszarach wiejskich, niezbędne jest podjęcie zdecydowanych działań naprawczych na wszystkich szczeblach decyzyjnych administracji państwowej i samorządowej oraz w instytucjach stanowiących poszczególne ogniwa transferu wiedzy. Wymaga to także zmiany podejścia do procesów innowacyjnych zarówno wśród ludzi nauki, jak i samych doradców rolnych i rolników. Administracja państwowa i samorządowa powinny:

- opracować i wdrożyć do praktyki ustalone i jednoznaczne rozwiązania legislacyjne, gwarantujące stabilność systemową tworzenia i wdrażania innowacji;
- opracować i wdrożyć trwałe, powiązane z polityką rolną, rozwiązania gwarantujące stabilność systemu doradztwa rolniczego;
- zagwarantować stabilne warunki ekonomiczne i fiskalne zachęcające zarówno twórców, jak i beneficjentów rozwiązań innowacyjnych do ich przygotowywania i stosowania w procesach produkcyjnych oraz w usługach;
- wprowadzić systemowe rozwiązania w zakresie dostosowania obecnych przepisów ustawodawczych do realnych rozwiązań, co skłoniłoby przedsiębiorców, w tym rolników działających w skali mikroprzedsiębiorstw, do większego angażowania się w prace badawczo-rozwojowe, których wyniki powinny znajdować konkretne zastosowania komercyjne.

5. Należy zapewnić udział przedstawicieli ODR w opracowywaniu wieloletnich programów badawczych państwowych instytutów badawczych podległych MRiRW.

6. Publiczna pomoc doradcza powinna być jak najlepiej przygotowana, dostosowana do potrzeb odbiorców usług doradczych. System doradczy, oparty na wiedzy doradców, powinien być stale udoskonalany, stosownie do potrzeb wynikających z przyjętych programów rozwojowych.

7. Niezależnie od środków na finansowanie szkoleń przygotowujących doradców do wdrażania PROW, WODR-y powinny posiadać wyodrębnione środki z dotacji celowej przeznaczone na systematyczne kształcenie kadry doradczej ODR.

8. Mimo że pomoc doradczą dla rolników i mieszkańców wsi mogą także świadczyć inne instytucje doradcze, od szczebla krajowego do lokalnego, to jednak podstawą doradztwa rolniczego na obecnym etapie rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa powinno pozostać doradztwo publiczne. Publiczne instytucje doradztwa rolniczego muszą także liczyć się z koniecznością pozyskiwania części środków finansowych poprzez świadczenie odpłatnych, komercyjnych usług.

9. Konkurencja prywatnych firm doradczych odczuwalna jest głównie na polu świadczenia usług dających „łatwy" i szybki zysk. Należy podjąć działania eliminujące nieuczciwą konkurencję wykorzystującą luki prawne.

10. W ustawie o jednostkach doradztwa należy doprecyzować zakres zadań, dotyczących rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich oraz sposobu i zasad finansowania,. Zadania związane z doradztwem dla rolników powinny być finansowane z budżetu centralnego za pośrednictwem MRiRW. Podmiotem finansującym zadania związane z rozwojem wsi powinien natomiast być samorząd terytorialny. Obecna sytuacja gdy ODR podlega zarządowi województwa, a środki przekazuje wojewoda jest niezrozumiała zarówno dla administracji rządowej, jak i samorządowej.

11. W pracy doradczej należy zwrócić większą uwagę na dobór odpowiednich form, metod i środków działania, dostosowanych nie tylko do nowych mechanizmów wdrażania WPR, ale przede wszystkim do zmieniających się oczekiwań ze strony producentów rolnych.

12. Na szczeblu ogólnopolskim rekomenduje się utworzenie Krajowej Społecznej Rady Doradztwa Rolniczego, a na poziomie województw Regionalnych Społecznych Rad Doradztwa Rolniczego, z zapewnieniem znaczącego miejsca w tych ciałach przedstawicielom rolników.

13. Należy likwidować wszystkie bariery, w tym stworzone przez niedoskonałości prawne, eliminujące możliwości wykorzystania potencjału publicznego doradztwa rolniczego.

W podsumowaniu konferencji stwierdzono także, że doradztwo rolnicze, jako ważny instrument we wdrażaniu wspólnej polityki rolnej i działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, powinno być jednolite. Natomiast doradztwo w zakresie technologicznym, produkcyjnym może być regionalizowane, ze względu na dostosowanie się do specyficznych potrzeb danego regionu.

Publiczne doradztwo rolnicze ewoluuje wraz ze zmieniającymi się potrzebami środowisk rolniczych w kraju. Jego dalszy rozwój powinien przyczynić się do coraz sprawniejszej obsługi klientów, umożliwiając zaspokojenie ich najważniejszych potrzeb.

Przygotowano na podstawie publikacji pt.: Publiczne doradztwo rolnicze wobec wyzwań przyszłości i oczekiwań mieszkańców wsi pod red. naukową Józefa Kani i Leszka Leśniaka.

Leader Event 2013

W dniach 17-18 kwietnia 2013 r., blisko 500 przedstawicieli społeczności Leader z 34 krajów Europy zebrało się w Brukseli na trzeciej edycji dorocznego wydarzenia Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – ENRD pn. „Leader Event 2013". W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele lokalnych grup działania, instytucji zarządzających, instytucji płatniczych, Krajowych Sieci Obszarów Wiejskich, Komisji Europejskiej oraz wielu organizacji.

Hasłem przewodnim przyświecającym organizatorom tegorocznego spotkania było „Budowanie mostów dla przyszłości". Idea polegała na wymianie spostrzeżeń oraz oczekiwań pomiędzy wszystkimi uczestnikami wydarzenia, tak by znaleźć te wspólne, powtarzające się w różnych krajach, i w efekcie przyjąć skuteczne dla wszystkich rozwiązania. Sukcesem podejścia Leader jest wypracowany wspólny głos wielu partnerów, natomiast wyzwaniem wciąż pozostaje sprawna współpraca, szczególnie w niesprzyjającym czasie kryzysu.

Celem tegorocznego wydarzenia było wspieranie procesu skutecznego programowania w ramach *Community Led Local Develpment* – CLLD (Rozwój kierowany przez lokalne społeczności) na poziomie zarówno krajowym, jak i lokalnym. Wszyscy uczestnicy zgodzili się, iż „mosty" powinny być budowane

Polskie stoisko KSOW na targach

FOT. PRZEMYSŁAW GRĘDA, ZK KSOW

Prezentacja Witolda Magrysia – Śląska Sieć LGD

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM ENRD

możliwie szybko, tak by zapewnić Leader'owi ciągłość w nowym okresie programowania oraz zabezpieczyć dalsze działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Polska była reprezentowana przez 17 LGD. Podczas Leader Event zostały zaprezentowane dwa polskie przykłady dobrych praktyk: „Udzielanie pożyczek dla NGO w ramach Osi IV Leader" przygotowany przez LGD Sandry Brdy oraz „Regionalne sieciowanie LGD drogą do lepszej komunikacji i integracji" przygotowany przez Śląską Sieć LGD. Pierwszego dnia Leader Event przedstawiciele polskiego stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Porozumienie Kaczawskie" wzięli udział w panelu dotyczącym przykładów dobrych praktyk w realizacji projektów międzynarodowych tj. „Doświadczenia zdobyte w ramach współpracy międzynarodowej". W drugim dniu w ramach trzech strumieni warsztatów tematycznych przedstawiciele polskiego LGD włączyli się w prace bloku tematycznego „W jaki sposób uprościć i uczynić bardziej efektywnym podejście Leader?" Tam mieli okazję do udziału w grupie pracującej wokół tematu „Jak uprościć system małych i dużych dotacji?", wraz z przedstawicielami LAG'ów: z Węgier, Niemiec, Szkocji, Francji i Szwecji, a także agencji płatniczej ARiMR z Polski, Instytucji Wdrażających z Irlandii, Wielkiej Brytanii oraz przedstawiciela Komisji Europejskiej.

Dzięki spotkaniu delegaci otrzymali informacje oraz wgląd w praktyki, które mogą przydać się w procesie konsultacji i programowania Leader na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Zyskali dostęp do doświadczeń i wniosków, studiów przypadku oraz przykładów procesów i narzędzi, które mogą być adaptowane i z powodzeniem stosowane w lokalnych środowiskach; poznali oraz uzyskali rekomendacje, w ramach wymiany z partnerami z innych krajów, jak wzmocnić programowanie Leader (na poziomie krajowym i lokalnym), tak by członkowie LGD stali się częścią silniejszej grupy interesariuszy zaangażowanych w programowanie i wdrażanie Leader.

Na nasze pytania dotyczące m.in. spojrzenia na Leader Event 2013 z perspektywy DG AGRI odpowiedział pan Robert Peters, Dyrektor Wydziału Europejskiej Sieci i Monitorowania Polityki Rozwoju Obszarów Wiejskich w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (DG AGRI).

Jakie są pana wrażenia po tegorocznym Leader Event?

Trzecia edycja Leader Event wytworzyła pewnego rodzaju tradycję, z każdym rokiem rosły nasze ambicje dotyczące tego, co chcielibyśmy zrobić – co najlepiej obrazuje liczba uczestników. Ten event był największy pod każdym względem. Zaledwie w półtora dnia intensywnej pracy, odbyły się warsztaty, ćwiczenia, dyskusje. Można było odnieść wrażenie, że wszystkich aktywności było zbyt wiele w tak krótkim czasie. Niemniej jednak, jest nie do przecenienia fakt, że mieliśmy wspaniałą okazję, by razem usiąść i wspólnie przygotowywać się do nowego okresu programowania.

Jaki jest, pana zdaniem, najważniejszy efekt spotkania?

Jedną z rzeczy, które wydarzenie unaoczniło nam szczególnie, a której nie oczekiwaliśmy jest fakt, iż mamy do czynienia z pewnego rodzaju niedoskonałościami w przepływie informacji dotyczących tego, co jest dostępne w nowym okresie programowania i nowej polityce na szczeblu europejskim. Informacje te nie zawsze docierają na poziom krajowy, regionalny, wreszcie lokalny. Jest to zatem zagadnienie, któremu w najbliższej przyszłości chcemy przyjrzeć się bliżej.

Czy ENRD bierze pod uwagę włączenie innych sieci, np. działających w ramach EFS, czy działających na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, np. przez zaproszenie do współpracy w ramach ENRD lub włączenie ENRD w ich działania?

Jako ENRD zawsze staramy się zachęcać Krajowe Sieci Obszarów Wiejskich do aktywnego uczestnictwa w różnych przedsięwzięciach, przykładem tego jest powołanie klastra tematycznego CLLD, który może obejmować również te sieci, które są zaangażowane w ochronę dziedzictwa kulturowego. Następne, 19. spotkanie europejskich KSOW odbędzie się w Polsce we wrześniu, myślę że to zagadnienie związane z dziedzictwem kulturowym będzie jednym z tematów, które wówczas poruszymy.

Co chciałby Pan zakomunikować polskim LGD po tegorocznym Leader Event?

Jak wspomniałem, przepływ komunikacji jest bardzo ważny, nie mam tu na myśli oczywiście wyłącznie polskich LGD. Aby zapewnić skuteczność, potrzebne są również informacje wychodzące z poziomu krajowego oraz aktywne oddziaływanie na instytucje zarządzające na szczeblu krajowym.

Czy w przyszłym roku odbędzie się kolejna edycja Leader Event?

Nadchodzący rok będzie szczególny przez wzgląd na to, iż faktycznie będzie to koniec aktualnego okresu programowania i początek wdrażania nowego. Wydaje mi się, że w związku z tym powinniśmy poczekać, aż nowe programowanie nabierze tempa i zaktywizuje się nowa generacja LGD ze świeżym, zróżnicowanym spojrzeniem na podejście Leader. Możliwe, że w przyszłym roku chcielibyśmy spróbować pracy z mniejszymi grupami społeczności Leader. By zrobić spotkanie z podobnym rozmachem, należy poczekać aż zacznie się nowe programowanie.

Tegorocznej edycji Leader Event towarzyszyły również targi, podczas których zaprezentowane zostało stoisko polskiej Sieci. Targi były okazją do promowania dobrych praktyk wykorzystywanych do realizacji podejścia Leader w obecnym okresie programowania oraz produktów regionalnych pochodzących z obszarów działania polskich LGD. Wśród prezentowanych materiałów znalazły się także ogólne informacje nt. funkcjonowania podejścia Leader w danym kraju oraz działających w nim lokalnych grup działania. Na stoisku KSOW można było zapoznać się z materiałami dotyczącymi wdrażania programu Leader w Polsce, spróbować tradycyjnych, lokalnych wyrobów żywnościowych oraz obejrzeć wyroby rzemieślnicze.

Wydarzenie Leader Event 2013 pozwoliło na stworzenie platformy umożliwiającej bezpośrednią wymianę wiedzy oraz doświadczeń między wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w kształtowanie przyszłości Leader'a, umożliwiając zrozumienie w otwartej atmosferze pracy zespołowej roli różnych podmiotów w zakresie wspierania procesu programowania.

Zespół Koordynacji KSOW

Współpraca podstawą sukcesu

Sekretariat Regionalny KSOW w województwie pomorskim wspiera i promuje różne dziedziny życia i pracy na wsi. Wspólnie z partnerami pomorskiej Sieci realizujemy wiele wydarzeń służących ochronie lokalnego dziedzictwa kulturowego i aktywizacji mieszkańców pomorskiej wsi.

Szlakiem regionalnych smaków Pomorza

Jednym z priorytetów działania Sekretariatu Regionalnego KSOW w województwie pomorskim jest promocja regionalnego dziedzictwa kulinarnego – produktów tradycyjnych i żywności wysokiej jakości. Znakomitą okazją do prezentacji lokalnych przysmaków jest **festiwal „Pomorskie Smaki"** promujący kuchnię i kulturę regionu, który po raz pierwszy odbył się w sierpniu 2012 r. podczas Jarmarku św. Dominika w Gdańsku. W pawilonie usytuowanym w samym sercu Starówki można było spróbować potraw ściśle związanych z tradycjami kulinarnymi Pomorza. Do degustacji rodzimych produktów zachęcał Marszałek Województwa Pomorskiego Mieczysław Struk, który razem z kuchmistrzami z Pomorskiej Akademii Kulinarnej – Krzysztofem Szulborskim i Andrzejem Ławniczakiem, przygotował tradycyjny dwudaniowy obiad. Panowie zdradzili tajniki przedwojennego przepisu na zupę bursztynową, w której, oprócz podstawowego składnika, jakim jest ryba z Morza Bałtyckiego – dorsz i łosoś, nie może zabraknąć bałtyckiego morszczynu oraz nalewki bursztynowej, podkreślającej walory smakowe zupy. Jako drugie danie kucharze zaproponowali innowacyjne połączenie dwóch produktów tradycyjnych – pierogów i kaszanki po kaszubsku. Efekt wspólnego gotowania mogła ocenić zgromadzona publiczność. Dla mieszkańców Trójmiasta oraz licznie odwiedzających Gdańsk turystów była to nie lada atrakcja.

Festiwal był świetną okazją do promocji produktów i potraw tradycyjnych przygotowywanych przez panie z kół gospodyń wiejskich, lokalnych restauratorów i członków Pomorskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarnego. A jest czym się pochwalić! Pomorskie jest liderem wśród wszystkich województw pod względem liczby produktów tradycyjnych zarejestrowanych na liście prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Obecnie znajduje się na niej 136 produktów i potraw przyrządzanych według tradycyjnych wieloletnich receptur. Odwiedzający mogli spróbować m.in. śledzia – od pokoleń jadanego na Pomorzu, klopsików z pomuchla (dorsza) po kaszubsku oraz kaczki po pomorsku. Po potrawy przygotowywane w namiocie ustawiały się kolejki osób spragnionych wrażeń kulinarnych. Szczególnym powodzeniem cieszyły się ciepłe racuchy z ciasta chlebowego tzw. ruchanki, wołowina szmurowana po kaszubsku, kociewskie kluski ziemniaczane, kaszubski kuch marchewny i zupa brzadowa.

Festiwal „Pomorskie Smaki" FOT. KRZYSZTOF MYSTKOWSKI, KFP KOSYCARZ FOTO PRESS

Pomorski Jarmark Wielkanocny FOT. KAROLINA NOWIK-MALCHAREK

Sukces festiwalu „Pomorskie Smaki" zainspirował nas do organizacji kolejnej dużej akcji promującej regionalne specjały w Trójmieście. Na kilka dni przed Wielkanocą Targ Węglowy w Gdańsku wypełnił się zapachami wanilii, czekolady i bakalii, świątecznego żurku, wędzonych szynek i przepysznych pasztetów. Panie z ponad 10 kół gospodyń wiejskich z całego Pomorza prezentowały swoje wypieki podczas **Pomorskiego Jarmarku Wielkanocnego.** Na świątecznie przystrojonych stołach królowały słodkości – wielkanocne baby, mazurki i serniki. Nie zabrakło też prawdziwych wiejskich wędlin, chleba z domowym smalcem, a nawet żurku. Panie z KGW prezentowały też własnoręcznie wykonane dekoracje – kolorowe palmy, pisanki i kraszanki, kompozycje z kwiatów i inne wyroby świątecznego rękodzieła. Odwiedzający jarmark mogli też posłuchać kaszubskiej gawędy o dawnych tradycjach związanych ze zdobieniem pisanek i przygotowywaniem wielkanocnych wypieków oraz o obrzędach związanych z porankiem wielkanocnym. Atrakcją dla najmłodszych był konkurs na najładniejszą pisankę wielkanocną.

Śladami produktów turystycznych terenów wiejskich

Jedną z bardziej atrakcyjnych form wymiany doświadczeń i nawiązywania współpracy przez partnerów pomorskiej Sieci są **wyjazdy studyjne.** W czerwcu 2012 r. Sekretariat Regionalny wspólnie z Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Gdańsku zorganizował warsztaty wyjazdowe dla pomorskich rolników, właścicieli gospodarstw agroturystycznych, przedstawicieli kół gospodyń wiejskich oraz liderów wiejskich z województwa pomorskiego. Uczestnicy wizytowali gospodarstwa agro- i ekoturystyczne na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, zapoznając się z możliwościami rozwoju turystyki wiejskiej i kreowania produktów turystycznych poprzez tworzenie szlaków tradycji i zwyczajów, zdrowia, wypoczynku oraz edukacji. Spotkania z przedstawicielami gospodarstw agroturystycznych były połączone ze szkoleniami oraz zwiedzaniem wybranych projektów.

W gospodarstwie agroturystycznym „Ziołowa Dolina" w Wilimowie uczestnicy wyjazdu wzięli udział w szkoleniu z zakresu wykorzystania ziół w żywieniu i profilaktyce zdrowotnej. Kolejnymi przystankami na trasie wyjazdu było m.in. Żywkowo znane jako „Bociania wioska" oraz Kamińsk słynący z parku linowego „Survival wiejski" – jako świetne przykłady kreowania produktów turystycznych na obszarach wiejskich. Jednym z ciekawszych punktów wyjazdu była wizyta w gospodarstwie ekologicznym Ekofarma Vitalis w Zastawnie specjalizującym się w hodowli rzadkich ras bydła: Galloway, Highlander i Aubrac. Dodatkowo właściciele prowadzą działalność agro-ekoturystyczną w obiektach powstałych po modernizacji stodoły i budynków gospodarczych. W gospodarstwie Eko-

farma Vitalis prowadzona jest również sprzedaż tradycyjnych wyrobów wędliniarskich, serów i chleba w formie marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL) dla produktów przetworzonych. Uczestnicy warsztatów mogli obserwować proces przygotowywania produktów do sprzedaży, a atrakcją dla wszystkich była degustacja produktów wytwarzanych w gospodarstwie, m.in. wędzonej szynki oraz pieczonej wołowiny.

Warsztaty wyjazdowe to również świetna okazja do prezentacji oferty agroturystycznej przez pomorskich rolników i właścicieli gospodarstw, którzy zapraszali do siebie na rewizytę. Dodatkową formą zaproszenia na Pomorze jest wydany przez Sekretariat Regionalny KSOW „Katalog gospodarstw agroturystycznych". Katalog stanowi kompendium informacji na temat oferty agroturystycznej w województwie pomorskim – bazy noclegowej, atrakcyjnych form wypoczynku na pomorskiej wsi, walorów przyrodniczych i krajobrazowych, wydarzeń kulturalnych i miejsc, które warto zobaczyć.

Piękna Wieś Pomorska – nowoczesna i aktywna

Konkurs „Piękna Wieś Pomorska" organizowany co roku na terenie województwa pomorskiego mobilizuje mieszkańców wsi do wspólnego działania na rzecz swoich małych ojczyzn. Pomorskie wsie rywalizują o tytuł najpiękniejszej, a właściciele gospodarstw starają się sprostać wymaganiom konkursowym.

Konkurs rozgrywany jest w dwóch kategoriach – „Wieś" oraz „Zagroda" i odbywa się w trzech etapach: gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Wsie i zagrody oceniane są m.in. pod kątem estetyki posesji, dbałości o środowisko przyrodnicze, ochrony dziedzictwa kulturowego i tradycji miejsca oraz udziału mieszkańców w lokalnych inicjatywach.

Konkurs promuje aktywny udział społeczności wiejskich i pokazuje, jak wiele zależy od zaangażowania lokalnych społeczności oraz jak imponujące mogą być efekty wszelkich inicjatyw podejmowanych przez samych mieszkańców. Zwycięzcy, oprócz nagród finansowych, otrzymują prawo do posługiwania się tytułem *Piękna Wieś* oraz do umieszczenia w central-

Konkurs „Piękna Wieś" FOT. SŁAWOMIR LEWANDOWSKI

Warsztaty „Być kobietą..."

FOT. KAROLINA LITKA

nym miejscu swojej miejscowości tablicy informującej o zajęciu pierwszego miejsca.

Laureaci konkursu „Piękna Wieś Pomorska" pokazują, że u podstaw sukcesu leży wspólna praca. Przy wsparciu funduszy unijnych przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich, to współdziałanie przekłada się na konkretne zmiany w miejscach, w którym mieszkamy.

Lokalne liderki

Przemiany społeczne i kulturowe na wsi to w dużej mierze zasługa kobiet – ich ambicji, aspiracji i umiejętności kreowania otoczenia w nowy sposób. Współczesna kobieta na wsi jest strażniczką tradycji, ale pragnie również być otwarta na zmiany i gotowa sprostać wyzwaniom, które niesie współczesny świat. Sekretariat Regionalny KSOW, wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, zorganizował warsztaty „Być kobietą w każdym calu", które odbyły się w sześciu powiatach województwa pomorskiego. Celem warsztatów było przygotowanie kobiet z kół gospodyń wiejskich do wystąpień publicznych, zapoznanie pań z technikami kreowania wizerunku osobistego oraz sposobami komunikowania się z otoczeniem.

To kobiety są na wsi animatorkami życia kulturalnego, organizują rozmaite imprezy skupiające wiejską społeczność oraz wpływają na proces edukacji dzieci i młodzieży. Coraz częściej to właśnie kobiety zabierają głos w sprawach polskiej wsi i są jej najlepszymi reprezentantkami – przyznaje uczestnicząca w warsztatach Katarzyna Formela, sołtys wsi Skorzewo.

Uczestniczki warsztatów dowiedziały się, jak skutecznie operować głosem i zachowywać się przed kamerą, jak radzić sobie ze stresem podczas wystąpień publicznych, poznały metody skutecznego komunikowania i świadomej mowy ciała. Panie miały też okazję przećwiczyć swoje umiejętności przed kamerą. Każda z uczestniczek otrzymała również indywidualne wskazówki dotyczące swojego wizerunku i sposobu prezentacji.

Inicjatywa należy do partnerów

Sekretariat Regionalny KSOW włącza się w promocję różnych działań służących aktywizacji i poprawie jakości życia mieszkańców wsi. Staramy się, aby Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich była zarówno narzędziem wsparcia lokalnych inicjatyw, jak i prawdziwym forum aktywnej współpracy, wymiany wiedzy i doświadczeń. Na Pomorzu w ramach KSOW współdziała już ponad 100 partnerów – samorządy gminne, lokalne grupy działania oraz organizacje pozarządowe zrzeszające mieszkańców pomorskich wsi. Wiele propozycji zgłaszanych przez partnerów na stałe już wpisało się w kalendarz działań wspieranych przez Sekretariat Regionalny. Jesteśmy też otwarci na nowych partnerów i ich pomysły. Mamy nadzieję, że razem uda nam się zrealizować kolejne projekty.

Karolina Litka
SR KSOW Województwa Pomorskiego

Wydarzenia w regionach

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Wieś na weekend

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Kujawsko-Pomorskiego po raz pierwszy przeprowadził **konkurs pn. „Wieś na weekend”**, dotyczący organizacji i realizacji imprez plenerowych na terenach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego. Celem konkursu było zachęcenie organizacji i instytucji do działań partnerskich, podczas organizacji regionalnych imprez promujących produkty tradycyjne i ekologiczne, lokalne zwyczaje oraz kultywowanie dziedzictwa kulturowego wsi. Do konkursu zgłoszono 46 projektów, a 26 z nich otrzyma dofinansowanie ze środków KSOW. Wnioski konkursowe mogły składać instytucje i organizacje mające osobowość prawną, których zakres działania obejmował obszary wiejskie województwa kujawsko-pomorskiego. Dzięki wsparciu finansowemu KSOW, podczas weekendów w okresie od 15 maja do 15 października, odbędzie się 26 imprez plenerowych na terenach wiejskich. Pierwszy projekt został zrealizowany w maju, i było to przedsięwzięcie Fundacji Powiatu Mogileńskiego „Konno z pasją i tradycją”, obejmujące organizację cyklu konkursów i zawodów konnych podczas X Regionalnych Targów Rolnych w Bielicach. Inne weekendowe imprezy to m.in.: „Weekend nad Osą – pieszo, rowerem i kajakiem”, „Noc świętojańska w Wójcinie”, „Sabat zielarek na Górze Św. Wawrzyńca”, „Festiwal Kultury Dawnej”, „Piknik Napoleoński”, „Festyn Kolejarski – Zapomniana Stacja”, „Święto Śliwki”. Więcej informacji znajdziecie Państwo w kalendarium Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, na stronie internetowej: www.ksow.pl/kujawsko-pomorskie.

XI Powiatowe Zawody w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi
ŹRÓDŁO: FUNDACJA POWIATU MOGILEŃSKIEGO

Kontynuując rozpoczęty w ubiegłym roku temat „geocachingu”, Sekretariat Regionalny KSOW współorganizował pierwszy w Polsce zlot osób zainteresowanych tą odmianą turystyki kreatywnej.

Mega Event Poland 2013 odbył się w dniach 24–26 maja br. w Górznie, stolicy polskiego geocachingu. Podczas weekendowego spotkania przygotowano sporo atrakcji, zarówno dla starszych, jak i młodszych jego uczestników – miłośników biegania ze sprzętem GPS na świeżym powietrzu. W trakcie Mega Eventu na terenie, gdzie odbywała się impreza umieszczono specjalny zestaw skrzynek, których uczestnicy mogli szukać wspólnie, w trakcie przejażdżki bryczkami. Poszukując skarbów, pasjonaci geocachingu podziwiali piękne widoki i odkrywali przyrodę. Na uczestników czekały również „skrytki wodne” umieszczone wzdłuż rzeki oraz „skrzynki nocne”, do zdobycia których niezbędna okazała się znajomość tajnych przekazów i szy-

frów. Sporym wyzwaniem dla miłośników geocachingu okazało się poszukiwanie 12 bonusowych skrytek, do których prowadziły informacje zawarte w 420 skrytkach, umieszczonych na specjalnie przygotowanym 75-kilometrowym trail'u – *Forest Power Trail*. Uczestnicy szukali skrzynek jadąc konno, rowerem, quadem, czy chodząc po okolicznych polach i lasach. Natomiast największą atrakcją było wysłanie TravelBuga balonem stratosferycznym „do brzegu kosmosu". Gdy balon wzniósł się na wysokość 20 000 metrów, przenoszony TravelBug został uwolniony i wrócił bezpiecznie na ziemię. Celem zabawy było odnalezienie TravelBuga i przywiezienie go przez zwycięską ekipę do Górzna. Cały lot był monitorowany przy pomocy urządzeń nadawczo-odbiorczych, dzięki czemu dostępne były aktualne informacje dotyczące lotu, jak i przypuszczalnego miejsca lądowania TravelBuga.

Mega Event Poland 2013 – wysyłanie TravelBuga
ŹRÓDŁO: LGD POJEZIERZE BRODNICKIE

Ponad pięciuset pasjonatów goecachingu z całego świata, miało możliwość degustacji lokalnych specjałów tutejszej kuchni. Ważnym elementem geocachingu jest troska o środowisko przyrodnicze, dlatego też imprezę zakończono wielkim sprzątaniem.

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Lubelskiego

V edycja Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki „Agrotravel" w Kielcach

Dużym zainteresowaniem cieszyła się tegoroczna V edycja Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki „Agrotravel", odbywających się w dniach 5-7 kwietnia 2013 r. w Kielcach. Na uwagę zasługiwał fakt, iż województwo lubelskie sprawowało zaszczytną funkcję regionu partnerskiego.

Ciekawa forma stoiska, imitująca stary wiatrak, stała się główną atrakcją targów, a tym samym zachęcała zwiedzających do zapoznania się z ofertą naszych wystawców. Bogaty wystrój przykuwał uwagę, a „przyjazny klimat" towarzyszył przez cały czas trwania imprezy. Zaprezentowały się cztery lokalne grupy działania z województwa lubelskiego: LGD „Jagiellońska Przystań", LGD „Nasze Roztocze", LGD „Ziemi Kraśnickiej" oraz LGD „Lepsze Jutro". Ponadto na naszym stoisku przedstawiono dziewięć produktów turystycznych, w tym trzy „Hity Agrotu-

Targi „Agrotravel" w Kielcach

rystyki"– barwną „Krainę Rumianku" Stowarzyszenia Aktywizacji Polesia Lubelskiego z Hołowna, licznie nagradzany „Szlak Żelaza i Kowalskich Tradycji" Gminnego Ośrodka Kultury w Wojciechowie oraz niezwykły pensjonat „Uroczysko Zaborek" z Janowa Podlaskiego. Ze swoją atrakcyjną ofertą wystąpiły: „Józiowa zagroda" z Urzędowa, „Wioska Gotów" z Masłomęcza, „Zagroda Guciów" z Guciowa, fundacja „Nadwieprzańskie Horyzonty" z Kijan, „Sitarz biłgorajski" z Obszy oraz „Lubelskie w siodle" Lubelskiego Związku Stowarzyszeń Agroturystycznych z Nałęczowa. W części merytorycznej wydarzenia współpracowaliśmy z Departamentem Rolnictwa i Środowiska. Podczas targów odbyła się także prezentacja atrakcji województwa lubelskiego pt. „Lubelskie – Smakuj Życie", na której obecni byli dziennikarze z całej Polski. Nie zabrakło również kowala z Wojciechowa, który służył pomocą tym wszystkim, którzy postanowili powrócić z targów z pamiątkową monetą. Ciekawym elementem podczas gali rozdania nagród był pokaz mody, w którym wzięły udział przedstawicielki „Krainy Rumianku".

W tegorocznej edycji targów osiągnęliśmy wielki sukces otrzymując szereg wyróżnień: „Kraina Rumianku" z Hołowna – I miejsce w konkursie na „Najciekawszy pakiet turystyki wiejskiej", natomiast II miejsce zdobył „Szlak Żelaza i Kowalskich Tradycji" z Wojciechowa. Dodatkowo zajęliśmy II miejsce w konkursie urody i estetyki stoisk.

Kijów zdobyty przez lubelskich wystawców

Wzorem lat ubiegłych, także w tym roku, Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Lubelskiego zorganizował wyjazd grupy przedsiębiorców na targi w Kijowie. Umożliwiło to lubelskim przedsiębiorcom zaprezentowanie swojej oferty handlowej podczas XIX Międzynarodowej Wystawy Produktów Spożywczych Prod Expo, która odbyła się w Kijowie na Ukrainie w dniach 10–12 kwietnia 2013 r. W części merytorycznej przedsięwzięcia współpracowaliśmy z Departamentem Rolnictwa i Środowiska. W tym roku szanse wykorzystały cztery lubelskie firmy, zainteresowane nawiązaniem intratnych kontraktów handlowych oraz eksportem towarów na rynek wschodni. Byli to producenci i przetwórcy owoców i warzyw: FRUVITALAND z Opola Lubelskiego, KORAB GARDEN z Samoklęsk, Chłodnia AGRAM z Lublina. Ponadto bogatą ofertę przedstawiła również Gminna Spółdzielnia SAMOPOMOC CHŁOPSKA z Baranowa, prezentując szeroki asortyment wyrobów mięsnych, w tym również wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych. Główną częścią wystawy, a tym samym niezwykle istotną dla naszych wystawców, były rozmowy „Business Meetings", podczas których każda z firm prezentowała swoją ofertę na indywidualnych spotkaniach z przedstawicielami znaczących sieci handlowych z Ukrainy, w tym METRO oraz FUSHET. Stoisko naszego województwa prezentowało się znakomicie, a naszą gościnność wzmacniały certyfikowane miody pitne ze Spółdzielni Pszczelarskiej APIS z Lublina, pyszna szyneczka i wędzone dzwonka z karpia z Gospodarstwa Rybackiego PSTRĄG PUSTELNIA z Woli Rudzkiej oraz smakowite sękacze udostępnione przez cukiernię Zaniewicza ALLNET w Międzyrzecu Podlaskim. Dużym atutem lubelskiej promocji były wyborne wędliny wyprodukowane przez Spółdzielnię z Baranowa, wyśmienity sok z aronii od jednej z pierwszych w Polsce grup producentów owoców miękkich KORAB GARDEN oraz paleta jabłek serwowanych przez producenta z Opola Lubelskiego.

Targi Prod Expo w Kijowie

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Lubuskiego

Debata rolna 2013

12 kwietnia 2013 r. w Sali Kolumnowej Urzędu Marszałkowskiego odbyła się „Debata Rolna". Po otwarciu debaty przez prezesa Lubuskiej Izby Rolniczej Władysława Piaseckiego oraz Stanisława Tomczyszyna z Zarządu Województwa, głos zabrała Zofia Szlaczyk podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Pani minister poinformowała o pracach, jakie są prowadzone w nowym systemie wsparcia dla rolników PROW 2014-2020. Następnie prof. Walenty Poczta z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu wygłosił wykład nt. „Przyszłość Wspólnej Polityki Rolnej". Przedstawił przyszłość WPR w następnym okresie programowania, tj. w latach 2014-2020. „Zabezpieczenia socjalne rolników w ostatnim 20-leciu" w swym wykładzie omówił prof. Uniwersytetu Zielonogórskiego Roman Stryjski. Swoją prezentację rozpoczął od omówienia wszystkich zmian, które wprowadzono w ustawie i w rozporządzeniach o ubezpieczeniu emerytalno-rentowym rolników indywidualnych i członków ich rodzin. Następnie wykładowca omówił zasady ubezpieczania rolników w Polsce w odniesieniu do innych państw oraz porównał systemy świadczeń i ubezpieczeń ZUS i KRUS. Na koniec przedstawił zmiany, jakie powinny jego zdaniem, zostać wprowadzone w reformie KRUS. Po wykładzie prof. Stryjskiego był czas na zadawanie pytań profesorom oraz pani minister. Rolnicy interesowali się m. in. co będzie z ubojem rytualnym oraz czy znana jest w ministerstwie sprawa odbioru biomasy. Ostatnim prelegentem debaty był dyrektor OR KRUS w Zielonej Górze – Krzysztof Pawlak. W swoim wystąpieniu nt. „Oddział Regionalny KRUS wczoraj i dziś" przedstawił zadania, strukturę oraz proces formowania się KRUS na ziemi lubuskiej. Po słowach podsumowania, wygłoszonych przez Stanisława Tomczyszyna z Zarządu Województwa Lubuskiego, przyszedł czas na występ artystyczny orkiestry dętej z Nowej Soli „Fermata Band". Patronat honorowy nad debatą objęli Marszałek Województwa Lubuskiego oraz Wojewoda Lubuski.

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJ. LUBUSKIEGO

Wiosna w ogrodzie

Na terenie zielonogórskiej giełdy rolno-towarowej rozpoczęto sezon wiosenny. SR KSOW województwa lubuskiego, wspólnie z Zielonogórskim Rynkiem Rolno-Towarowym, zorganizował wydarzenie pn. „Wiosna w ogrodzie". Na stoiskach odwiedzający mogli spróbować lubuskich specjałów regionalnych – mięs, wędlin, win, nalewek, miodów i chleba. Uczestnicy imprezy mogli także skorzystać z porad ogrodniczych oraz konsultacji z projektantami ogrodów. Niewątpliwą atrakcją był pokaz wyplatania wikliny. O tym, że nie jest to proste zajęcie przekonali się marszałek Elżbieta Polak i członek zarządu Stanisław Tomczyszyn. Odwiedzającym giełdę czas umilały występy orkiestr. Podczas corocznej ogrodniczej giełdy wręczone zostały wyróżnienia za najlepsze stoisko i najlepszą autopromocję.

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJ. LUBUSKIEGO

Wyjazd studyjny młodych rolników do Francji

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego i Sekretariat Regionalny KSOW zorganizowali w dniach 20-25 kwietnia wyjazd studyjny dla młodych rolników z województwa lubuskiego do departamentu le LOT we Francji. Podczas wypełnionego po brzegi programu, uczestnicy mieli możliwość odwiedzenia wielu miejsc w tym rolniczym regionie, aby zapoznać się z przykładami dobrych praktyk. Były to m.in.:

- spółdzielnia maszyn rolniczych,
- spółdzielnia GAEC le Garrit Bas à Mayrac, zajmująca się ogrodnictwem, produkcją energii w wyniku beztlenowej fermentacji odpadów organicznych oraz hodowlą trzody chlewnej,
- gospodarstwo hodowli kóz Laborie d'Imbert, zajmujące się produkcją sera koziego z apelacją Rocamadour,
- gospodarstwo o profilu produkcji mleka,
- spółdzielnia GAEC, zajmująca się hodowlą kóz, bydła Limousin oraz trzody chlewnej.

W trakcie pobytu, młodzi rolnicy z województwa lubuskiego spotkali się również z przedstawicielami Izby Rolniczej Departametu le Lot (Chambre d'Agriculture du Lot) oraz z członkami Stowarzyszenia Młodych Rolników Departamentu le Lot (Association des Jeunes Agriculteurs du Lot). Dzięki wyjazdowi, nawiązano nowe kontakty, padły także obietnice ze strony młodych rolników z Francji, iż odwiedzą nasze województwo, aby zobaczyć lubuskie wsie i poznać potencjał tych obszarów.

ARCHIWUM SR KSOW WOJ. LUBUSKIEGO

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Łódzkiego

Łódzkie kusi agroturystyką

Na terenie województwa łódzkiego znajdują się obszary wiejskie, które obfitują w piękne krajobrazy, a zamieszkują je ciepli i otwarci ludzie, którzy chętnie goszczą u siebie turystów. A ponieważ trwa sezon urlopowy, proponujemy wszystkim spędzenie wolnego czasu w Łódzkiem, w gospodarstwach agroturystycznych, których tu nie brakuje, i które mają naprawdę wiele do zaoferowania. Promując rodzimą agroturystykę, zadbaliśmy o wykorzystanie narzędzi, które pozwolą trafić do jak najszerszego grona odbiorców. Na profilu Województwa Łódzkiego na Facebooku ruszyła akcja promująca nasze rodzime gospodarstwa. Zaproponowaliśmy konkursy, w których można wygrać atrakcyjne nagrody, przede wszystkim zniżki na pobyt u gospodarzy, którzy brali udział w konkursie „Złota grusza". A są to miejsca warte odwiedzenia, otwarte na turystów i bardzo gościnne. Nasze gospodarstwa agroturystyczne prześcigają się w oferowanych atrakcjach. W wielu z nich można jeździć konno, grać w tenisa, czy siatkówkę, korzystać z kajaków, łódek i rowerów. Gospodarze zapraszają nawet na łowy myśliwskie, a także na wędkowanie we własnych stawach czy na grzybobranie. Właściciele prześcigają się też w ofertach kulinarnych. Znajdziemy tu pyszne jedzenie, domowe wyroby, czasem także regionalne. Serdecznie zapraszamy więc do udziału w naszych konkursach. Wystarczy tak niewiele, by urlop spędzić być może trochę inaczej niż zwykle, a przy tym miło, tanio i na łonie natury. Piękna, łódzka wieś czeka!

Warto także wspomnieć, że 20 maja br. ruszyła kolejna, piąta już, edycja wojewódzkiego konkursu na najlepsze gospodarstwo agroturystyczne

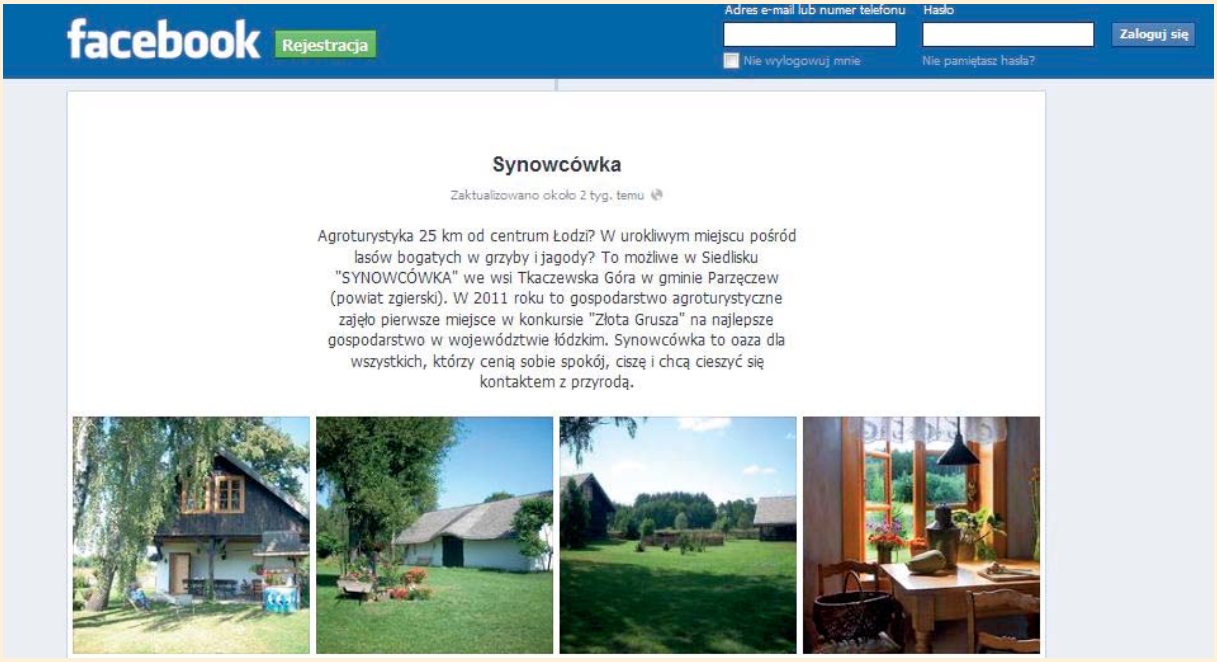

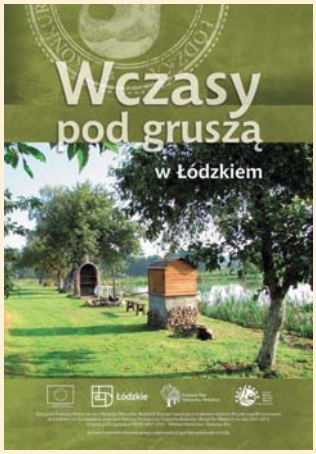

„Złota grusza". Od czterech lat Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Łódzkiego, we współpracy z Departamentem Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, organizuje co roku konkurs na najlepsze gospodarstwo agroturystyczne w województwie łódzkim, przyznając laureatom „Złote grusze". Dzięki temu, wyłoniliśmy już 19 najlepszych laureatów, wręczyliśmy 21 statuetek i wiele nagród finansowych. Dodatkowo, po każdej edycji wydajemy także katalog, w którym zebrane są wszystkie zgłoszone do udziału gospodarstwa. W ten sposób tworzymy szlak „Złotej gruszy" w województwie łódzkim. Spotykana na jego drodze złota i owocowa statuetka stała się już symbolem i potwierdzeniem dobrej jakości gospodarstw agroturystycznych. Podpowiada, w których z nich warto spędzić wolny czas, korzystając z dobrodziejstw natury i polskiej wsi. Zapraszamy wszystkich do odwiedzenia łódzkich gospodarzy i skorzystania z przygotowanych przez nich ofert wypoczynku.

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Małopolskiego

Zasmakuj w Małopolsce

W Unii Europejskiej prowadzona jest polityka jakości i wyróżniania produktów żywnościowych, wytwarzanych na ściśle określonym obszarze/regionie.

Pierwszym polskim produktem, który otrzymał certyfikat UE była pochodząca z Małopolski bryndza podhalańska. Województwo małopolskie jest w naszym kraju niekwestionowanym liderem pod względem liczby produktów regionalnych, które uzyskały w UE certyfikaty **Chroniona Nazwa Pochodzenia** lub **Chronione Oznaczenie Geograficzne**. Małopolscy producenci zarejestrowali dotychczas 11 produktów wyróżnionych tymi oznaczeniami. Są to:

Chroniona Nazwa Pochodzenia

bryndza podhalańska, oscypek, redykołka, karp zatorski, fasola „Piękny Jaś"

Chronione Oznaczenie Geograficzne

jabłka łąckie, suska sechlońska, chleb prądnicki, obwarzanek krakowski, kiełbasa lisiecka, jagnięcina podhalańska.

Wiedza mieszkańców regionu na ten temat jest jednakże niewielka. Dostrzegając zatem potrzebę zwiększenia świadomości mieszkańców Małopolski i przybywających do regionu gości na temat produktów regionalnych, Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Małopolskiego zaplanował w 2013 r. kontynuację, rozpoczętej w 2012 r., kompleksowej kampanii promującej małopolskie produkty regionalne pn. „Zasmakuj w Małopolsce".

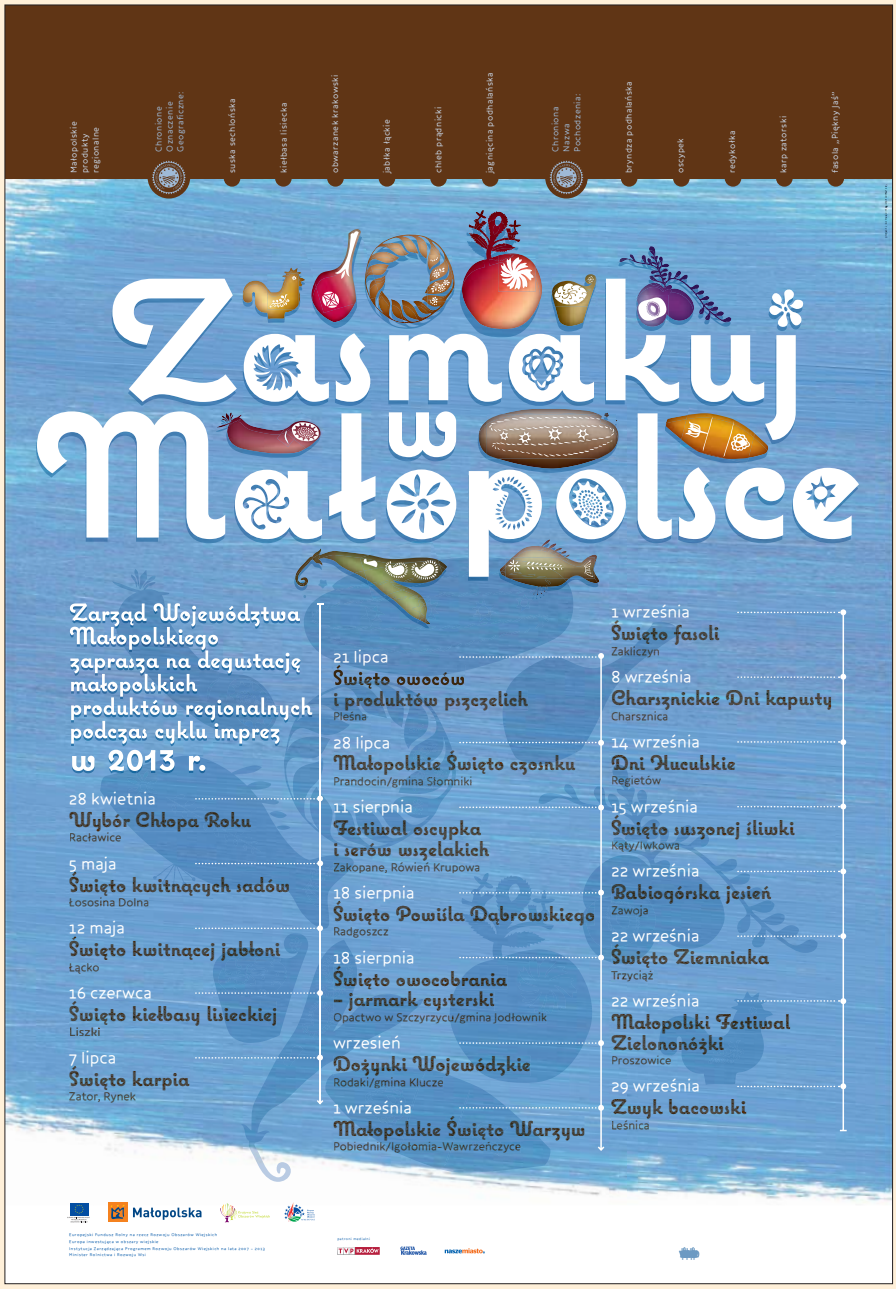

Podczas cyklu lokalnych imprez, na stoisku województwa małopolskiego zorganizowana zostanie prezentacja połączona z degustacją wszystkich małopolskich produktów regionalnych. Dodatkowymi atrakcjami będą quizy dla publiczności i konkursy dla dzieci, których tematyką będą właśnie produkty regionalne. Na stoisku Małopolski dostępne będą ulotki oraz publikacja prezentujące te produkty.

Dodatkowo, podobnie jak w roku poprzednim, stoisko województwa prezentujące kampanię obecne było już na **targach Grüne Woche 2013 w Berlinie i Regionalia 2013** w Warszawie, i będzie jeszcze można je znaleźć podczas **targów:**

– **Smaki Regionów** w Poznaniu w dniach 21-24 września 2013 r.,
– **Natura Food** w Łodzi w dniach 11-13 października 2013 r.

Zapraszamy do poznania małopolskich rarytasów. ZASMAKUJ w MAŁOPOLSCE !

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Mazowieckiego

Wiosna jest zawsze bardzo aktywnym okresem dla Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, bowiem ładna pogoda sprzyja organizacji imprez plenerowych. W tym roku KSOW w Województwie Mazowieckim skoncentrował się na sześciu ciekawych propozycjach skierowanych do mieszkańców wsi, a także Warszawy i okolicznych miejscowości.

28 kwietnia br. na Polu Mokotowskim w Warszawie, podczas **Dni Ziemi 2013**, prezentowaliśmy produkty nagrodzone tegorocznym Laurem Marszałka, wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych, jak również pochodzące od producentów należących do Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsze. Można było je znaleźć w Alejce Produktów Tradycyjnych i Lokalnych Mazowsza. Projekt ma już ugruntowaną pozycję w programie obchodów Dnia Ziemi. To jedna z nielicznych, organizowanych na tak dużą skalę, prezentacji tradycyjnej i regionalnej żywności, której towarzyszą działania informacyjne. Deszczowa aura nie odstraszyła miłośników mazowieckich specjałów. Kiełbasa jałowcowa sucha, chleb żytni na zakwasie, czy sery kozie z kozieradką lub czarnuszką, to tylko niektóre z rarytasów, których można było spróbować. Nie zabrakło też słodyczy. Konfitur: z czerwonej porzeczki z kolendrą, cytrynowej z dodatkiem limonek, wiśni z rumem, truskawek z amaretto, ale także tradycyjnych pączków, serników i szarlotki z jabłek starych odmian.

KSOW wsparł także po raz kolejny **„Mazowieckie Targi Rolne i Przedsiębiorczości" w Sochaczewie**, których dwudziesta edycja odbyła się w dniu 28 kwietnia 2013 r. Celem targów jest promocja rodzimych, mazowieckich producentów rolnych, popularyzacja wiedzy o rolnictwie ekologicznym i produktach regionalnych. Produkty zaprezentowały firmy z branży rolniczej, ogrodniczej, spożywczej. Na targach w ofercie ponad stu wystawców przeważały krzewy, kwiaty i sadzonki oraz sprzęt ogrodniczy. Wśród propozycji targowych znalazły się także ciągniki, meble ogrodowe i produkty z wikliny oraz naturalne produkty spożywcze, w tym miody, chleby i wędliny. Tradycyjnie nie zawiedli również wystawcy z rękodziełem artystycznym.

W maju i na początku czerwca wsparliśmy m.in. **„Majówkę nad Soną"** (18 maja 2013 r. w Nowym Mieście), **XIII Regionalną Wystawę Zwierząt Hodowlanych** (26 maja 2013 r. w Płoniawach-Bramurze), **„Dni Matki Wsi"** (28 maja 2013 r. w Cegłowie) i spotkanie **„Raz na ludowo"** (2 czerwca 2013 r. w Chlewiskach).

Pierwsza z tych imprez miała charakter lokalnego festynu połączonego z degustacjami i prezentacjami. Druga, tradycyjnie zebrała hodowców bydła i trzody z północnego Mazowsza, dając im możliwość wymiany doświadczeń i pogłębienia wiedzy. Trzecia natomiast skierowana była do kół gospodyń wiejskich kultywujących tradycje kulturalne i kulinarne mazowieckiej wsi. Propozycja z początku czerwca to klasyczny piknik – przegląd zespołów folklorystycznych z całego regionu.

Wszystkie wymienione przedsięwzięcia współfinansowane były ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – Schemat III.

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Opolskiego

Zdrowe odżywianie inwestycją w przyszłość

24 kwietnia 2013 r. odbyła się V Konferencja pn. „Zdrowe odżywianie inwestycją w przyszłość", zorganizowana przez Agencję Rynku Rolnego i Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego ze środków KSOW.

Konferencja skierowana była do dyrektorów placówek oświatowych z terenu województwa opolskiego, realizatorów i partnerów programów „Szklanka mleka" oraz „Owoce w szkole", których priorytetem jest zwiększanie wiedzy społeczeństwa oraz długoterminowa zmiana nawyków żywieniowych wśród dzieci i młodzieży w okresie ich intensywnego wzrostu.

Wiedzę nt. prozdrowotnych postaw upowszechniały osoby będące autorytetami w dziedzinie żywności, żywienia i medycyny. W ramach konferencji wykłady wygłosili:

- prof. dr hab. n. med. Wojciech Cichy z Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, „Szklanka mleka w szkole – gwarancją zdrowia seniora",
- mgr Joanna Gruszka – dietetyk kliniczny, DIETA PLUS Poradnictwo Żywieniowe i Dietetyczne w Opolu, „Dieta naszych dzieci – czego nie znajdziemy w piramidzie żywienia",
- Jakub Roszuk – Prezes LGR „Opolszczyzna", „Ryba w diecie dzieci i młodzieży z terenu Opolszczyzny",
- Aurelia Stępień, Dyrektor Wydziału Wspomagania i Strategii Edukacyjnej z Kuratorium Oświaty w Opolu, „Dobre praktyki z Agencją Rynku Rolnego",
- Beata Sulima z Biura Wspierania Konsumpcji w ARR w Warszawie, „Promocja dobrych praktyk żywieniowych w świetle realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego mechanizmów",
- Agnieszka Zagola, Dyrektor Oddziału Terenowego ARR w Opolu, „Oddział Terenowy Agencji Rynku Rolnego – 10 lat działalności".

Partnerzy konferencji – Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Prudniku, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Głubczyce, Firma Handlowo-Usługowa „Michalinka" oraz Lokalna Grupa Rybacka „Opolszczyzna" – przygotowali stoiska degustacyjne z produktami mlecznymi, owocowymi oraz rybnymi. Uczestnicy kosztowali też produkty regionalne, tradycyjne i ekologiczne na stoisku demonstracyjnym Pani Danuty Majewskiej z Gospodarstwa Agroturystycznego „Cichy Zakątek". Goście zostali poinformowani o pochodzeniu produktów i sposobie ich przetwarzania, a także poznawali walory smakowe oraz zdrowotne przygotowanych produktów i potraw.

W uroczystości uczestniczyły dzieci z Publicznego Przedszkola nr 25 w Opolu, które wykonały prace plastyczne nt. walki z otyłością, zaprezentowane w holu głównym Urzędu Marszałkowskiego, a także przygotowały przedstawienie dotyczące zdrowego odżywiania.

Na uwagę zasługuje fakt, że poprzednia konferencja, zorganizowana w 2012 r., uzyskała wyróżnienie w konkursie Komisji Europejskiej pn. „Nagrody w dziedzinie komunikacji 2012". Przedsięwzięcie zostało umieszczone w bazie zawierającej dane o przykładach najlepszych praktyk w dziedzinie komunikacji przez Dyrektora Generalnego ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich w Komisji Europejskiej.

Konferencja „Zdrowe odżywianie inwestycją w przyszłość" ŹRÓDŁO: MATERIAŁY WŁASNE UMWO

Polska Sieć Odnowy i Rozwoju Wsi utworzona!

W Strumieniu w województwie śląskim 36 wójtów i burmistrzów z 15 województw podpisało porozumienie o utworzeniu Polskiej Sieci Odnowy i Rozwoju Wsi (PSORW). W ten sposób powołano do życia nową platformę wymiany wiedzy i doświadczeń w zakresie najlepszych praktyk dot. rozwoju obszarów wiejskich w Polsce.

W poczet członków wspierających PSORW przyjęto Śląski Związek Gmin i Powiatów oraz Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów. Wybrano również regionalnych koordynatorów Sieci, którzy będą odpowiedzialni m.in. za promowanie działań Sieci i poszerzanie jej składu o nowe gminy z terenu poszczególnych województw.

Polska Sieć Odnowy i Rozwoju Wsi to przestrzeń, w której poszczególne gminy będą mogły wymieniać się doświadczeniami, wiedzą i praktyką. – *Czasem szukamy daleko, a tak naprawdę dobre rozwiązania są blisko nas i trzeba z tego korzystać. Ta współpraca rodzi wiele możliwości. Gmina Strumień może do Sieci wiele wnieść, ale jeszcze więcej może się nauczyć od partnerów z całej Polski* – mówiła Burmistrz Strumienia Anna Grygierek.

– *Taka wzajemna wymiana i współpraca sprawdza się w wymiarze międzynarodowym* – podkreślał Ryszard Wilczyński, wojewoda opolski i jednocześnie wiceprezes ARGE (Europejskiego Stowarzyszenia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Odnowy Wsi). – *Najważniejsza jest wymiana idei, bo dzięki niej dochodzi do postępu. Jedną z inicjatyw Polskiej Sieci Odnowy i Rozwoju Wsi będzie utworzenie Sieci Najciekawszych Wsi. W ten sposób mają zostać wyróżnione wsie dysponujące szczególnym zasobem kulturalnym, architektonicznym lub społecznym.*

Głównym celem założenia sieci jest stworzenie lepszych niż dotychczas warunków dla współpracy i wzajemnego inspirowania się przez najlepsze gminy wiejskie w Polsce – posiadające szczególne osiągnięcia w rozwoju lokalnym i rozwoju terenów wiejskich, dzięki partnerskiemu modelowi zarządzania rozwojem gminy.

Pomysł utworzenia Sieci zrodził się w październiku 2012 r. w Prószkowie (woj. opolskie) podczas obchodów XV-lecia Odnowy Wsi w Polsce. Wów-

czas zawiązała się grupa inicjatywna (złożona z gmin: Czarna Dąbrówka, Dzierżoniów, Gogolin, Gniewino, Popielów i Strumień), która podjęła decyzję o organizacji spotkania założycielskiego w gminie Strumień.

Podpisanie porozumienia o utworzeniu PSORW poprzedzone było sesją kreatywną, która odbyła się w auli gimnazjum w Strumieniu. Podczas sesji uczestnicy spotkania założycielskiego wspólnie

Spotkanie założycielskie PSORW w Strumieniu

ŹRÓDŁO: MATERIAŁY WŁASNE UMWO

z mieszkańcami gminy Strumień prezentowali ciekawe inicjatywy z terenu własnych gmin. Wójtowie i burmistrzowie wzięli udział również w konferencji pt. „Najlepsze praktyki w partycypacyjnym zarządzaniu gminą wspierającą lokalne procesy odnowy wsi", która odbyła się w Gminnym Centrum Integracji Wsi w Pruchnej. Następnie odwiedzili miejscowość Drogomyśl, gdzie zapoznali się z miejscowymi inicjatywami oraz podsumowali całe 2-dniowe spotkanie.

OSP a rozwój obszarów wiejskich na Opolszczyźnie

Już po raz drugi strażacy z województwa opolskiego spotkali się na konferencji, podczas której dyskutowano o udziale ochotniczych straży pożarnych w życiu kulturalnym społeczności lokalnych, ich wkładzie w ochronę dziedzictwa kulturowego i podtrzymywanie tradycji w opolskich wsiach.

W konferencji pn. „Wpływ Ochotniczych Straży Pożarnych na bezpieczeństwo, rozwój kulturalny i podtrzymywanie tradycji na terenie obszarów wiejskich" udział wzięli wicemarszałek Tomasz Kostuś i członek zarządu województwa Antoni Konopka. Wicemarszałek Tomasz Kostuś, witając uczestników w imieniu marszałka województwa, który objął konferencję honorowym patronatem, mówił, że jednym z ważnych zadań ochotniczych straży pożarnych jest kreowanie rozwoju obszarów wiejskich. – *Samorząd województwa współpracując ze strażakami widzi, jak w odpowiedzialny sposób realizują to zadanie* – mówił. – *Z uznaniem patrzymy, jak straż potrafi również sięgać po fundusze unijne. Mamy nadzieję, że w przyszłej perspektywie finansowej te dobre praktyki będą kontynuowane.*

Kilkudniowe spotkanie było nie tylko okazją do dyskusji i wymiany doświadczeń z kolegami z Niemiec, Francji i Litwy. Był też czas na zajęcia warsztatowe oraz ćwiczenia na wodzie i w terenach leśnych. Konferencja miała także na celu określenie kierunków działań w zakresie wyrównywania poziomu funkcjonowania jednostek OSP oraz ich rozwoju. Udział gości zagranicznych umożliwił wymianę doświadczeń i rozwijanie międzynarodowych kontaktów pomiędzy opolskimi strażakami i strażakami z miast partnerskich.

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Podkarpackiego

EKOGALA 2013

Po raz pierwszy całą powierzchnię rzeszowskiej hali „Podpromie" swoimi stoiskami zapełnili producenci żywności i produktów ekologicznych, którzy przybyli na VII już edycję Międzynarodowych Targów Żywności i Produktów Ekologicznych „Ekogala", które odbyły się w dniach 24-26 maja br. Wśród wystawców było 10 firm z zagranicy: Ukrainy, Czech, Chorwacji, Rumunii, Grecji, Włoch i Węgier. Motywem przewodnim tegorocznej imprezy był miód i produkty pszczele, dlatego też przesłaniem targów było zwrócenie uwagi na konieczność ochrony pszczół, których populacja na świecie drastycznie obniża się ze względu na powszechne stosowanie środków chemicznych, zwłaszcza w rolnictwie.

Stąd też w czasie targów nie zabrakło seminariów, wykładów, dyskusji oraz prezentacji poświęconych wartościom odżywczym i leczniczym produktów pszczelich. Wyroby pszczelarskie stanowiły znaczącą część tegorocznej prezentacji, zorganizowane zostały m.in.: ekspozycja muzealnego sprzętu pszczelarskiego, prezentacje nowoczesnego sprzę-

VII Międzynarodowe Targi Żywności i Produktów Ekologicznych „Ekogala"

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

tu, pokaz miodobrania oraz degustacja produktów pszczelich.

„Ekogala" to jedna z największych imprez wystawienniczych poświęconych żywności i produktom ekologicznym w tej części Europy. Jest ona nie tylko miejscem prezentowania oraz promowania żywności ekologicznej, ale także ważnym forum wymiany wiedzy i doświadczeń na temat metod wytwarzania produktów ekologicznych.

Imprezie wystawienniczej towarzyszyły licznie konkursy dla dzieci i młodzieży, m.in. VIII Europejski Konkurs Kulinarny, w którym udział wzięli uczniowie szkół gastronomicznych z Polski, Ukrainy, Czech i Słowacji. Tematem konkursu był „Ekologiczny drób z podkarpackiej zagrody". Laureatami Konkursu zostali ex aequo: Zespół Szkół Agro-Technicznych im. Wincentego Witosa w Ropczycach oraz Wyższa Szkoła Zawodowa Hotelarstwa i Turystyki z Ukrainy.

Po raz pierwszy wystawcy mieli okazje uczestniczyć w zorganizowanej dla nich Giełdzie Kooperacyjnej, będącej płaszczyzną do prowadzenia rozmów partnerskich.

W trakcie targów, jak co roku, przeprowadzony został również konkurs na „Najładniejsze stoisko Targów 2013". Laureatami tegorocznej edycji zostali: I miejsce – Firma „Barwy zdrowia" z Tarnogrodu, II miejsce – Gusti Agricoli Lucani z Włoch oraz III miejsce – Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

Krystyna Gurbiel – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Lucjan Kuźniar – Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego zwiedzający stoisko z miodem ekologicznym

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

Międzynarodowe Targi Żywności i Produktów Ekologicznych „Ekogala" są jednym z wielu przedsięwzięć, które realizuje Samorząd Województwa Podkarpackiego w celu wsparcia rolnictwa ekologicznego. Propagowanie ekologii, zwłaszcza w odniesieniu do produkcji żywności, pozwala na wykorzystanie najcenniejszych walorów naszego środowiska i nieskażonej przyrody.

Gospodarzami Ekogali byli: Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Urząd Miasta Rzeszowa oraz Podkarpacka Izba Rolnictwa Ekologicznego. Jako projekt sieciujący „Ekogala" współfinansowana była ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Produkty ekologiczne prezentowane podczas VII Międzynarodowych Targów Żywności i Produktów Ekologicznych „Ekogala"
ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Pomorskiego

Kiermasz Agroturystyczny w Ostrzycach

Integracja środowisk związanych z pomorską agroturystyką, nawiązanie współpracy oraz szukanie rozwiązań dla turystycznego rozwoju wsi w oparciu o zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i wykorzystanie rodzimych produktów żywnościowych, to główne założenia Kiermaszu Agroturystycznego „Kaszuby zawsze", połączonego z Sejmikiem Agroturystycznym Kaszub.

Spotkanie przedstawicieli branży turystycznej i gastronomicznej odbyło się 11 maja br. w Ostrzycach z inicjatywy Gminnego Ośrodka Kultury w Somoninie.

W kiermaszu wzięli udział eksperci ds. turystyki – przedstawiciele instytucji i organizacji działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, właściciele gospodarstw agroturystycznych, słuchacze szkół hotelarsko-gastronomicznych, a także gestorzy bazy hotelowej i gastronomicznej.

Dyskusja koncentrowała się wokół rynku żywności tradycyjnej, współpracy w turystyce wiejskiej oraz tożsamości kulinarnej regionów. Wśród prelegentów znaleźli się Andrzej Hałasiewicz z Kancelarii Prezydenta RP oraz Marek Zagórski, prezes zarządu Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej. Najciekawsze projekty realizowane w zakresie agroturystyki w ramach PROW na lata 2007-2013 oraz Programu Operacyjnego RYBY przedstawiła pani Aneta Gajger, z-ca Dyrektora Departamentu PROW Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku. Dużym zainteresowaniem cieszyło się wystąpienie pani Eweliny Szyc z Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Gdańsku, dotyczące zagród edukacyjnych.

Być kobietą w każdym calu

O tym, jak zachowywać się przed kamerą i jak radzić sobie ze stresem podczas wystąpień publicz-

Kiermasz Agroturystyczny FOT. MONIKA KOPIECKA

nych, mogły dowiedzieć się członkinie kół gospodyń wiejskich z terenu województwa pomorskiego podczas warsztatów „Być kobietą w każdym calu…", zorganizowanych przez Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Pomorskiego.

– To kobiety są na wsi animatorkami życia kulturalnego, organizują rozmaite imprezy skupiające wiejską społeczność oraz wpływają na proces edukacji dzieci i młodzieży. Coraz częściej to właśnie kobiety zabierają głos w sprawach polskiej wsi i są jej najlepszymi reprezentantkami – mówiła Katarzyna Formela, sołtys wsi Skorzewo.

Uczestniczki warsztatów poznały metody skutecznego komunikowania się, radzenia sobie ze stresem, świadomej mowy ciała oraz operowania głosem. Gospodynie miały również okazję przećwiczyć swoje umiejętności przed kamerą. Każda z pań otrzymała indywidualne wskazówki dotyczące swojego wizerunku i sposobu prezentacji.

Warsztaty, których celem było przygotowanie kobiet z kół gospodyń wiejskich do wystąpień publicznych, zapoznanie ich z technikami kreowania wizerunku osobistego oraz sposobami komunikowania się z otoczeniem, odbyły się w sześciu powiatach województwa pomorskiego: kościerskim, kartuskim, starogardzkim, puckim, wejherowskim i gdańskim.

Warsztaty „Być kobietą…" FOT. ALEKSANDRA RACZYŃSKA

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Śląskiego

Wyjazd studyjny do Rumunii

W dniach 16-20 maja br. Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Śląskiego zorganizował wyjazd studyjny do Rumunii, w którym uczestniczyli hodowcy owiec, właściciele gospodarstw agroturystycznych, partnerzy Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich oraz przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

Podczas wyjazdu uczestnicy wzięli udział w spotkaniu nt. „Rozwój obszarów wiejskich na przykładzie dobrych praktyk realizowanych na terenie Transylwanii" prowadzonym przez reprezentanta Asociata Transhumanta. Mieli również możliwość wizyty w obiektach agroturystycznych: Viscri – Transylwańska Wioska Agroturystyczna oraz w rodzinnym zakładzie rybnym – Doripesco Fish Factory, a także spotkania się z hodowcami owiec z Bran.

Grupa uczestniczyła w konferencji, w której udział wzięli m.in. Komisarz UE ds. Rolnictwa Dacian Ciolos, Minister Rolnictwa Rumunii oraz przedstawiciele stowarzyszeń biorących udział w wypasie owiec. Podczas konferencji omówiono założenia projektu Redyk Karpacki 2013, który zakłada kultywowanie wspólnych tradycji pasterskich dotyczących wypasu owiec w krajach karpackich od Rumunii aż do Polski, a także Programu Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury Krakowsko-Częstochowskiej – Owca Plus, realizowanego w województwie śląskim.

Wyjazd studyjny do Rumunii umożliwił pogłębienie wiedzy o zagadnieniach dotyczących funkcjonowania agroturystyki w oparciu o produkty regionalne i hodowlę zwierząt gospodarczych.

Konferencja z udziałem Komisarza UE ds. Rolnictwa Daciana Ciolosa

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

Targi Turystyki Weekendowej w Chorzowie

W dniach 17-19 maja br. w Parku Śląskim w Chorzowie odbyły się Targi Turystyki Weekendowej „Atrakcje Regionów".

Na targach przedstawiciele różnych regionów Polski prezentowali swoją kulturę, tradycję i specjały. Uczestnicy targów mogli spróbować charakterystycznych dla tych terenów wyrobów kulinarnych, podziwiać prace miejscowych twórców, takie jak malowane anioły, bibułkowe kompozycje kwiatowe, koronkową biżuterię oraz ceramikę artystyczną, jak również posłuchać muzyki góralskiej. W czasie targów można było zobaczyć jak od kuchni wygląda praca przy realizacji programu telewizyjnego „Rączka gotuje" Remigiusza Rączki.

W Targach Turystyki Weekendowej brało udział siedem lokalnych grup działania z województwa śląskiego:
- „Spichlerz Górnego Śląska",
- „Ziemia Pszczyńska",
- „Morawskie Wrota",
- „Żywiecki Raj",
- „Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy,
- „Zielony Wierzchołek Śląska",
- „Ziemia Bielska".

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Świętokrzyskiego

Mobilne kino 5D z darmowymi seansami, zabawa w poszukiwanie skarbów, kapele ludowe, mnóstwo smakołyków i wiele innych atrakcji – w dniach 5-7 kwietnia odbyły się w Kielcach V Międzynarodowe Targi Agrotravel 2013.

Występom nie było końca… FOT. A. KWIATKOWSKI

Na świętokrzyskim stoisku zadebiutowało mobilne kino 5D. Można było zobaczyć dwa promocyjne filmy o regionie. Zagrały kapele ludowe. Zadebiutował również Świętokrzyski Szlak Przygody – pierwszy w województwie program lojalnościowy dla turystów. Do wygrania były pobyty w gospodarstwach agroturystycznych w całej Polsce.

To już piąta edycja Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL, najbardziej kolorowej, roztańczonej i pachnącej smakami z całej Polski wystawy. Wiele województw przygotowało degustację potraw na stoiskach, a na „Scenie kultury" występowały zespoły ludowe. Swoje kapele przywiozły między innymi województwa łódzkie i mazowieckie. Zbudowana specjalnie na targi „Scena kultury" nawet przez moment nie była wolna. W targach wzięła udział rekordowa liczba wystawców, bo aż 167. Całe dwie hale targowe zostały wynajęte na potrzeby AGROTRAVELU.

Nie tylko jednak kinem 5D przyciągaliśmy zwiedzających. Jako gospodarze i współorganizatorzy pochwaliliśmy się także innymi ciekawostkami. Na naszym stoisku Park Miniatur z Krajna postawił jedną ze swoich budowli. Hotel Echo serwował zwiedzającym antynowotworową dietę, opartą na gęsinie. Dietę tę opracowali specjaliści ze Świętokrzyskiego Centrum Onkologii. Jako że mamy w Kielcach najzdrowszą i najczystszą wodę w Polsce, to częstowaliśmy nią z… saturatora, który przywiozły Wodociągi Kieleckie.

Poszukiwanie skarbów

Jedną z atrakcji targów była też zabawa zorganizowana dla poszukiwaczy skarbów. Targi Kielce ogłosiły bowiem dla wszystkich zwiedzających zawody w tak zwanym Geocachingu, czyli poszukiwaniu ukrytych skarbów przy wykorzystaniu urządzeń GPS. Wszystkim żądnym przygód, eksperci z Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne" wyjaśniali zasady geocachingu, po czym uzbroili w GPS-y i zaprosili do wspólnej zabawy. Gdzie na terenie Targów Kielce ukryty był skarb i kto pierwszy go znalazł? W skrytkach czekały zestawy upominków oraz voucher na weekendowy pobyt w gospodarstwie agroturystycznym.

Na stoisku gospodarstwa z Wielkopolski FOT. A. KWIATKOWSKI

Ale to jeszcze nie koniec niespodzianek, jakie targi AGROTRAVEL przygotowały dla swoich gości. Każdego dnia na pierwszych 100 osób, które przyszły na wystawę, czekały karty rabatowe uprawniające do zniżek przy rezerwacji noclegów.

Młyn czyli karczma

Już w czwartek, w przeddzień targów, w imponującym tempie rosło stoisko województwa lubelskiego, które było w tym roku regionem partnerskim. 6-metrowej wysokości młyn był w istocie karczmą, serwującą znakomite specjały lubelskiej kuchni.

Targom towarzyszyły imprezy okołotargowe. Jedną z nich był konkurs dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych pod nazwą: „Mój pomysł na infrastrukturę na obszarach wiejskich". Nadeszło kilkanaście prac z całej Polski przedstawiających bardzo ciekawe pomysły.

Podczas tegorocznej, piątej już, edycji ofertę prezentowało 167 wystawców z kraju i zagranicy, a wśród nich z Finlandii, Słowacji, Węgier, Litwy i Algierii. Z coraz większego rozmachu imprezy widać, że turystyka wiejska zyskuje coraz więcej entuzjastów, a Agrotravel to okazja do zapoznania się z bogatą ofertą produktów turystyki wiejskiej w jednym miejscu i w jednym czasie. Coś dla siebie znajdą zarówno entuzjaści wypoczynku w górach, jak i leniuchowania nad morzem. Swoje możliwości w zakresie profesjonalnej organizacji wypoczynku oraz unikatowe walory przyrodnicze prezentowały między innymi lokalne grupy działania, stowarzyszenia i zrzeszenia agroturystyczne.

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Szkolenia w ramach Programu Odnowy Wsi Województwa Warmińsko--Mazurskiego „Wieś Warmii, Mazur i Powiśla miejscem, w którym warto żyć. . ."

Program Odnowy Wsi Województwa Warmińsko-Mazurskiego „Wieś Warmii, Mazur i Powiśla miejscem, w którym warto żyć…" to inicjatywa Samorządu Województwa realizowana od 2012 r., do której przystąpiło 40 sołectw z 25 gmin z regionu. Jego celem jest wzrost aktywności i integracji społeczności obszarów wiejskich oraz większe zaangażowanie się mieszkańców w działania na rzecz swoich sołectw. Program realizuje zadania zmierzające do podniesienia kompetencji mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie wypracowywania i wdrażania wspólnej wizji rozwoju miejscowości. Działania mają również na celu zwiększenie liczby miejscowości wiejskich, które w sposób uspołeczniony wypracowały i realizują strategię rozwoju,

FOT. ARCHIWUM SR KSOW

a także wzrost zaangażowania władz gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w rozwijanie aktywności mieszkańców sołectw. Dla społeczności uczestniczących w programie przewidziane jest również wsparcie finansowe na projekty o charakterze inwestycyjnym.

W styczniu i kwietniu 2013 r. zrealizowane zostały pierwsze szkolenia w ramach Programu Odnowy Wsi. Działania skierowane były do koordynatorów gminnych, liderów i członków grup odnowy wsi z terenu Warmii i Mazur. Cykl trzech dwudniowych spotkań miał na celu przygotowanie uczestników do uruchomienia w swoich środowiskach procesu tworzenia i aktualizacji strategii rozwoju wsi. Ponad 60 osób uzyskało wiedzę w zakresie prowadzenia spotkań z mieszkańcami, metod służących diagnozowaniu środowiska lokalnego oraz analizy mocnych i słabych stron miejscowości.

Koordynacyjno-informacyjne spotkanie Sekretariatów Regionalnych KSOW w Ostródzie

W dniach 11-12 kwietnia 2013 r. w Ostródzie miało miejsce spotkanie koordynacyjno-informacyjne sekretariatów regionalnych Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA oraz przedstawiciele szesnastu sekretariatów regionalnych KSOW w Polsce.

Ponad 50 uczestników spotkania wzięło udział w dyskusji na temat roli współpracy międzynarodowej i projektów sieciujących, działalności portalu internetowego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich oraz możliwości jego rozbudowy, jak również działalności Wojewódzkich Grup Roboczych w regionach. Istotnym elementem dwudniowego spotkania było omówienie założeń dotyczących kolejnego okresu realizacji zadań przez KSOW w latach 2014-2015.

FOT. ARCHIWUM SR KSOW

Udział w Targach Produktów Regionalnych „Regionalia" w Warszawie

W dniach 20-22 kwietnia 2013 r. w Warszawie odbywały się Targi Produktów Regionalnych „Regionalia". Przedsięwzięcie poświęcone było naturalnej i ekologicznej żywności oraz wyrobom regionalnym zarówno z Polski, jak i ze świata. W targach uczestniczył Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, prezentując szeroką ofertę regionalnych produktów od przedsiębiorców zrzeszonych w sieci „Dziedzictwo Kulinarne – Warmia, Mazury i Powiśle", specjalizujących się w produkcji żywności tradycyjnej i naturalnej. Na stoisku regionalnym Warmii i Mazur promowane były różne produkty, m.in. przetwory z ryb, sękacze mazurskie oraz miody. Należy również nadmienić, że Gospodarstwo Pasieczne Bartnik Mazurski zdobyło za pozyskiwany w gminie Barciany „Miód lipowy" złoty medal w konkursie „Regionalia", w kategorii „Skarby Natury".

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Wielkopolskiego

Wielkopolski sukces na targach AGROTRAVEL 2013!

Szczególnym ukoronowaniem działań Samorządu Województwa Wielkopolskiego w obszarze rozwoju i promocji wielkopolskiej agroturystyki był udział w V edycji Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL 2013.

Program wsparcia dla wielkopolskich gospodarstw agroturystycznych i ich promocji, wdrażany od 2012 roku, zaowocował wspólną prezentacją Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, lokalnych grup działania i wytypowanych przez nie gospodarstw agroturystycznych. Motywem przewodnim wielkopolskiej prezentacji była KREATYWNA WSPÓŁPRACA.

Na ponad 100 m^2 powierzchni zaprezentowało się 9 wielkopolskich gospodarstw agroturystycznych, 6 LGD oraz twórcy ludowi.

Wielkopolska promowała w nietuzinkowy sposób swoją kulturę, historię, dziedzictwo, walory turystyczne i przyrodnicze, a wszystko pokazywane było w niezwykle atrakcyjnej formie. Prezentowane były stroje i elementy uzbrojenia nawiązujące do początków Państwa Polskiego, a także inspirujące produkty turystyczne oraz całe pakiety: edukacyjne, rodzinno-rekreacyjne, czy przeznaczone

dla miłośników silnych wrażeń, opracowane przez współpracujące ze sobą kreatywne gospodarstwa agroturystyczne oraz inne instytucje.

Tłumy odwiedzających przyciągało innowacyjne, interaktywne stoisko, zbudowane z wikliny – charakterystycznego dla naszego regionu naturalnego materiału, oraz oferta warsztatowa i uczta muzyczna.

Zmysł smaku zaspakajały wypiekane na stoisku pachnące, tradycyjne chleby i bułeczki oraz artystyczne mazurki – dzieła sztuki wykonywane przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych.

Chętni mogli spróbować swych sił w pracy piekarza czy cukiernika i własnoręcznie przygotować bułkę bądź udekorować mazurka, a ich formę i kształt ograniczała jedynie wyobraźnia.

Przebrane w wielkopolskie stroje ludowe panie zachęcały do degustacji wyrabianych tradycyjnymi metodami wędlin, serów, pierogów, ciast, konfitur czy soków.

Osoby pragnące sprawdzić swoje umiejętności manualne mogły wziąć udział w warsztatach z wycinanek inspirowanych motywami ludowymi czy w warsztatach z robienia kwiatów z bibuły, pod czujnym okiem specjalistek z gospodarstw agroturystycznych lub lokalnych grup działania.

A całości dopełniała uczta muzyczna w wykonaniu żywiołowej Kapeli z Orliczka, która prezentując folkową muzykę w oryginalnej aranżacji, wabiła tłumy zwiedzających.

Oryginalny wystrój stoiska Wielkopolski oraz pomysł na interaktywną, poruszającą różne zmysły prezentację, zostały również dostrzeżone, docenione i nagrodzone Złotym Kogutem – pierwszym miejscem w konkursie na najciekawsze stoisko na Targach AGROTRAVEL 2013.

Ten niewątpliwy sukces nie byłby możliwy bez współpracy, pasji i kreatywnych pomysłów zaangażowanych Wielkopolan – uczestników wyjątkowego wydarzenia, którego kolejna edycja – w 2014 r. – będzie jeszcze większym wyzwaniem.

ŹRÓDŁO: UMWW

Być kobietą…

8 marca 2013 r., w dniu, w którym kobiety w wielu krajach mają swoje święto, grupa 50 Wielkopolanek – uczestniczek i absolwentek Szkoły Liderek Rozwoju Lokalnego, przyjęła zaproszenie Pana Janusza Piechocińskiego, wicepremiera, ministra gospodarki i udała się do Warszawy na konferencję „Być Kobietą".

Celem spotkania aktywnych kobiet z całego kraju była wymiana doświadczeń, promocja przedsiębiorczości kobiet, a także integracja środowisk lokalnych.

Grupy kobiet z Wielkopolski, ubranych w jednakowe, różowe szaliki i dumnie prezentujących ogromny baner z napisem: WIELKOPOLSKA SZKOŁA LIDEREK ROZWOJU LOKALNEGO nie można było nie

Konferencja „Być kobietą" FOT. I. WOJCIECHOWSKA

zauważyć, czemu wyraz dała m.in. wiceminister gospodarki Ilona Antoniszyn-Klik.

Projekt Szkoły Liderek Rozwoju Lokalnego jest realizowany z dużym sukcesem przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego od 2010 r. Łącznie wzięło w nim udział ponad 600 pań – aktywnych kobiet z obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego.

Aktywne Wielkopolanki uczestniczyły w warsztatach poświęconych rozwijaniu umiejętności społecznych i nabywały wiedzę z zakresu prawa związanego z działalnością organizacji pozarządowych.

Od kwietnia br. wielkopolskie liderki biorą udział w II poziomie Szkoły Liderek. Podczas zajęć warsztatowych nabywają umiejętności skutecznego negocjowania, co z pewnością będzie bardzo przydatne w ich codziennej aktywności w lokalnym środowisku.

Udział w konferencji „Być Kobietą" w Warszawie oraz możliwość dyskusji i wymiany doświadczeń z paniami z innych regionów bez wątpienia stał się bodźcem dla dalszej aktywności kobiet i realizacji kolejnych, kreatywnych inicjatyw na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego.

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Zachodniopomorskiego

Targi Produktów Regionalnych „Regionalia"

Warszawskie Targi Produktów Regionalnych „Regionalia" to wydarzenie poświęcone promocji produktów tradycyjnych, regionalnych i ekologicznych z Polski i ze świata. W tym roku Targi „Regionalia" odbyły się w dniach 19-21 kwietnia, podczas których odwiedziło je ponad 25 tys. zwiedzających. II edycja Targów odbyła się pod honorowym patronatem Mi-

nistra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Marszałka Województwa Mazowieckiego oraz Polskiej Izby Produktu Regionalnego i Lokalnego.

Do promocji produktów regionalnych i tradycyjnych na stoisku województwa zachodniopomorskiego zostali zaproszeni producenci: „Miodu drahimskiego" z Pasieki Fujarskich, polskich wędlin tradycyjnych Romana Bielewicza, pierogów „Cheborek" państwa Paciuszkiewiczów, przetworów owocowo-warzywnych państwa Jaszczowskich z Gospodarstwa Ekologicznego „Sedina" oraz „Ogórka kołobrzeskiego" Elżbiety Kuczmy z Gospodarstwa Ekologicznego „Zagon".

Targi Produktów Regionalnych „Regionalia" ŹRÓDŁO: ARCHIWUM KSOW

Dodatkowo wspaniałą promocją regionu okazały się przetwory ekologiczne, w tym soki, konfitury z płatków róż, konfitury z zielonych i czerwonych pomidorów, przetwory z dyni, wyroby wędliniarskie, tradycyjne kiszonki oraz wyroby garmażeryjne. Czas na stoisku urozmaicał zespół ludowy „Jezioranki" z Krzemienia, który zaprezentował m.in. pieśni biesiadne i balladowe.

Targi dla naszych wystawców były doskonałym miejscem do spotkań i podtrzymania więzi z dotychczasowymi klientami, wprowadzenia na rynek nowych produktów i usług, umocnienia pozycji i wypromowania marki, a także poznania oczekiwań przyszłych klientów. Ponadto udział w targach był wspaniałą okazją do promocji dziedzictwa kulturowego i kulinarnego województwa zachodniopomorskiego.

Wyjazd studyjny przedstawicieli LGD do Czech

Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Zachodniopomorskiego we współpracy ze Stowarzyszeniem „Lider Pojezierza" zorganizował w dniach 7-10 maja 2013 r. wyjazd studyjny lokalnych grup działania z województwa zachodniopomorskiego do Hradec nad Moravici w Czechach. Celem wyjazdu była wymiana doświadczeń pomiędzy LGD z Czech i Polski dotyczących realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju oraz zrealizowanych projektów w ramach programu Leader.

W wyjeździe do Czech udział wzięli przedstawiciele lokalnych grup działania z województwa zachodniopomorskiego, producenci zachodniopomorskich produktów regionalnych oraz zespół muzyczny „Dębniacy".

Pierwszego dnia wyjazdu uczestnicy projektu wzięli udział w festynie i targach potraw regionalnych. Wydarzenie zorganizowane zostało przez LGD z Czech, natomiast LGD z województwa zachodniopomorskiego zostały zaproszone do współorganizacji obu wydarzeń. Festyn upamiętniał wydarzenie z 965 r., w którym, według legendy, na zamku Hradec nad Moravici miało miejsce spotkanie orszaku ślubnego córki czeskiego księcia Bolesława I – Dobrawy, z orszakiem polskiego księcia Mieszka I. Natomiast w czasie targów potraw regionalnych producenci z Czech i Polski zaprezentowali swoje regionalne wyroby. Przedstawiciele zachodniopomorskich LGD ubrani w X-wieczne stroje promowali produkty tradycyjne z Pomorza Zachodniego, a chleb na liściach tataraku, chleb wiejski oraz twaróg robiony metodą tradycyjną okazały się doskonałą reklamą naszego regionu.

Drugiego dnia LGD z Czech i Polski wzięły udział w warsztatach i konferencji pn. „Wspólna historia – powrót Mieszka I". Celem konferencji była wymiana

Wyjazd studyjny przedstawicieli LGD do Czech ŹRÓDŁO: ARCHIWUM KSOW

doświadczeń i informacji z zakresu organizacji imprez historycznych przez LGD. Po konferencji odbyły się warsztaty, podczas których uczestnicy wypracowali razem projekty współpracy z zakresu produktu turystycznego, które mogą być zrealizowane wspólnie przez LGD Czech i Polski. Na zakończenie konferencji i warsztatów został podpisany pomiędzy Zachodniopomorską Siecią Leadera a Lokalnymi Grupami Działania z Czech list intencyjny, dotyczący realizacji wspólnych projektów w celu nawiązywania różnych form współpracy między podmiotami działającymi na obszarach wiejskich po obu stronach granicy.

Następnie uczestnicy zwiedzali projekty zrealizowane w ramach programu Leader przez LGD z Czech. Uczestnicy odwiedzili odnowiony Młyn u Wodnika Slamy oraz wyremontowany budynek ochotniczej straży pożarnej i szkoły społecznej w miejscowości Vertkovice.

Ostatniego dnia nasze LGD wzięły udział w seminarium na temat tworzenia aplikacji w telefonach komórkowych, dzięki którym możliwe jest informowanie turystów o atrakcjach odwiedzanego obszaru oraz zamiana informacji tekstowych na głosowe.

Na zakończenie LGD „Partnerstwo Drawy" zaprosiła przedstawicieli LGD z rejonu Moraw do przyjazdu do Polski, podczas którego stworzony zostanie mobilny przewodnik turystyczny. Dzięki wyjazdowi udało się ponadto nawiązać współpracę między szkołą podstawową w Krzęcinie i szkołą z miejscowości Vresina, która polegać ma na wymianie uczniów między obiema placówkami.

„Piknik nad Odrą" w Szczecinie

W dniach 11-12 maja 2013 r. w Szczecinie odbył się „Piknik nad Odrą", który jest jedną z największych imprez turystyczno-targowych w Polsce. Tegoroczny Piknik odwiedziło ok. 50 tys. Szczecinian i turystów z Polski i zagranicy.

W alejce „Zachodniopomorskie smaki", w dwunastu drewnianych domkach wystawienniczych, liczni wytwórcy i producenci z regionu Pomorza Zachodniego zaprezentowali swoje unikatowe tradycyjne i regionalne wyroby, wytwarzane od lat wedle oryginalnych receptur. Na zwiedzających czekały produkty piekarnicze (chleby na zakwasie, Pierniki Szczecińskie, rogale, bułki, ciasta), przetwory (z róży fałdzistolistnej), wędliny produkowane metodą tradycyjną wg. staropolskich receptur, miody („Miody drahimskie", „Miody Jana") oraz wiele innych produktów regionalnych.

Celem promocji produktów regionalnych i tradycyjnych w czasie pikniku była chęć zaprezentowania ginących tradycji kulinarnych, charakterystycznych dla obszaru województwa zachodniopomorskiego. Produkty regionalne i tradycyjne odgrywają znaczącą rolę w podtrzymywaniu dziedzictwa kulturowego oraz pozarolniczej aktywizacji obszarów wiejskich. Udział wystawców w tym wydarzeniu był doskonałą okazją do zaprezentowania swoich unikatowych wyrobów, pozyskania nowych klientów, wprowadzenia na rynek nowych produktów i usług, a także poznania oczekiwań klientów.

Jak co roku hitem pierwszego dnia pikniku było „Wielkie Gotowanie", podczas którego ugotowany został „Żur kapitański". Z kolei drugiego dnia długa kolejka chętnych ustawiała się po porcje dań z ryb, które przygotowano w związku z kampanią „Zaproś morze na obiad – zdrowie płynie z ryb". Podczas Pikniku nad Odrą odbyły się także 9. Targi Zdrowej Żywności i Produktów Ekologicznych ORGANIC. Różnorodność ofert była ogromna. Na stoiskach można było nabyć pieczywo z Suwalszczyzny, nalewki benedyktyńskie, smakowe wina i piwa oraz wyroby góralskie.

NATURA food

VI MIĘDZYNARODOWE TARGI ŻYWNOŚCI EKOLOGICZNEJ I TRADYCYJNEJ

11-13.10.2013

Łódź

fot. www.artkulinaria.pl

www.naturafood.pl

Organizator: MTŁ Międzynarodowe Targi Łódzkie

Patronat Honorowy:

Patronat Branżowy: BioKurier.pl

Współpraca: IFOAM 10 YEARS EU GROUP

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

FAPA

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Biuletyn KSOW

Redakcja:
Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA
ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, www.fapa.org.pl
Beata Szybińska – redaktor naczelna
Barbara Kucharska – redaktor prowadząca, b.kucharska@fapa.org.pl
Marta Leoniak – sekretarz redakcji, m.leoniak@fapa.org.pl
Zespół Redakcyjny w składzie: Wanda Chmielewska-Gill, Aleksandra Chlebicka, Krzysztof Janiak, Andrzej Kalicki, Krzysztof Kwiatkowski, Barbara Kucharska, Marta Leoniak, Beata Szybińska oraz Andrzej Sobieszek, MRiRW

Zdjęcia pochodzą z archiwów Sekretariatów Regionalnych KSOW oraz od autorów artykułów i członków Zespołu Redakcyjnego.

Biuletyn dostępny na stronie internetowej www.ksow.pl
Nakład: 5000 egzemplarzy
Przygotowanie do druku oraz druk: Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorczyk, www.grzeg.com.pl

© Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA